

Meritum

ČASOPIS STUDENATA PRAVNOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U MOSTARU



Pitanje prilagodbe dobne granice

kao odgovor
na izazove
suvremenog
svijeta

Što donosi zabrana pušenja

na javnim
mjestima?

Izazovi zakonskog integriranja

rodne
ravnopravnosti
žena u BiH protiv
rodno zasnovanog
nasilja

Je li trgovina

ili krijumčarenje?

Riječi urednica

Poštovani Čitatelji,

hvala Vam što ste odlučili izdvojiti vrijeme i u ruke primiti višemjesečni rad i trud studenata i studentica u cilju formiranja novog izdanja studentskog časopisa „Meritum“.

Već prelaskom preko sadržaja uočite bogatu i raznoliku ponudu naslovljenih tekstova sa brojnim aktualnim temama o kojima već mjesecima bruje građani naše zemlje.

Ipak iza svakoga rada krije se zanimljiva priča. Stoga ću sa vama podijeliti kako je zapravo nastalo ovo izdanje. Priča seže na sam krajem svibnja, kada smo krenuli sa skiciranjem obrisa i skeleta onoga što bi ovo izdanje trebalo učiniti naprednijim i drugačijim u odnosu na sve njegove prethodnike. Tada smo za primaran cilj postavili ono što je tada bio neki novi vrh koji je trebalo osvojiti a za koji nismo mogli predvidjeti hoće li uistinu i biti moguće provediv u praksi. No, odlučili smo riskirati. Naš cilj bile su dvije riječi jednoga značenja „special edition“.

I uistinu, tiskajući ovo izdanje ostvarili smo svoj cilj. Iza riječi „special edition“ krije se ono pravo bogatstvo ovoga izdanja. Naime, to su naši novih vanjski suradnicima sa pravnih fakulteta unutar Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Makedonije. Da dobro ste pročitali. Naš „Meritum“ je ovim izdanjem izašao iz svoje zone komfora i nakratko se išuljao sa Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru u hodnike brojnih Pravnih fakulteta kako diljem Bosne i Hercegovine tako i van granica.

Stoga, moje riječi posebne zahvale upućujem

kolegama sa Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, Pravnog fakulteta Univerziteta Džemal Bijedić u Mostaru, Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Pravnog fakulteta Univerziteta u Tuzli, Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku, a po tome i Pravnoga fakulteta Univerziteta u Skopju koji su svojim angažmanom i sadržajnim tekstovima unaprijedili ovo izdanje „Merituma“.

Također se zahvaljujem i kolegama sa Pravnoga fakulteta Univerziteta u Novom Sadu i Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na spremnosti za suradnju i sugestijama u tijeku pripreme ovoga broja.

Na posljetku, zahvala ide i onima bez kojih ovaj časopis ni ne postoji, a to je kolegama dopisnicima sa Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Vaše ideje, motiviranosti i ustrajnosti u realizaciji uistinu se mogu prepoznati kroz svaki djelić ovoga izdanja te se nadam da će i čitatelji dok budu iščitavali retke ispisane marljivim rukama suradnika osjetiti onaj žar i energiju sa kojom smo zajednički radili na ovom broju.

„Meritum“ je ovim izdanjem izašao iz svoje komfor zone i krenuo putem koji ne poznaje granice. Stoga, dragi čitaoče nadam se da ćeš nakon iščitavanja ostati inspiriran ovakvim zajedničkim trudom i radom te da će ti isti biti poticaj da nadvladaš vlastitu komfor zonu i ostvariš svoje snove.

S poštovanjem
u želji za ugodnim čitanjem,

Ana Šego

Poštovani Čitatelji,

Pred Vama se nalazi novo izdanje studentskog časopisa „MERITUM“ Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Obradene su mnoge aktualne teme s Kriminalističkog i Pravnog aspekta, te su dopisnici u suradnji s uredništvom odradili odličan posao, što ćete moći vidjeti i pročitati u nastavku časopisa. Teme su pomno i delikatno birane, te treba pohvaliti studente dopisnike jer su uz svoje studentske obveze ipak uspjeli dobro obaviti svoj posao. Također, čast mi je i privilegija kao studentici druge, sada već i treće godine predstaviti studentski pogled na zanimljive teme, te iz različitih uglova sagledati situaciju. Ovi studenti su primjer upornosti i vrijednog rada, te im se ovim putem zahvaljujem na tome.

Također treba spomenuti i naš Pravni fakultet, bez čije pomoći ne bismo niti mogli čitati ovaj časopis.

Želimo Vam ugodno čitanje i pregršt novih informacija!

S poštovanjem,

Laura Pocrnja



Meritum, časopis studenata Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Glavne urednice: Ana Šego i Laura Pocrnja

Uredništvo: Mateo Aničić, Anđela Anić, Marija Arapović, Amina Bašović, Antonija Čorluka, Laura Đepić, Ivana Janko, Marija Glamuzina, Andrijana Grubišić, Nadina Hadžiselimović, Vildana Kubat, Martin Milevoj, Ivan Miloš, Marta Naletilić, Pamela Pavlovska, Laura Pocrnja, Katarina Posavac, Ana Raguž, Neila Ružnić, Ana Šego i Magdalena Zelenika

Nakladnik: Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

Adresa: Matice hrvatske bb, 88000 Mostar

Grafičko oblikovanje i tisak: Fram-Ziral, Mostar

12



37



18



40



30



Sadržaj

3 Riječi urednica

6 Kandidacijski status BiH - Što novi položaj predstavlja za BiH na njezinom putu prema Europskoj Uniji
AUTOR IVAN MILOŠ

8 Kako smo došli do zakona o zabrani negiranja genocida?
AUTORICA NADINA HADŽISELIMOVIĆ



10 Pitanje prilagodbe dobne granice kao odgovor na izazove suvremenog svijeta

AUTORICA ANA ŠEGO

12 Korupcija kao vrata organiziranom kriminalu

AUTOR KATARINA POSAVAC

14 Što donosi zabrana pušenja na javnim mjestima?

AUTORICA LAURA ĐEPIĆ

16 (NE)Transparentnost imovinskih kartica sudaca i tužitelja - Je li povjerenje građana na kocki?

AUTORICA ANDRIJANA GRUBIŠIĆ

18 Izazovi zakonskog integriranja rodne ravnopravnosti žena u BiH protiv rodno zasnovanog nasilja

AUTORICA NEILA RUŽIĆ

20 Slučaj Kovačevića protiv BiH

AUTORICA MAGDALENA ZELENKA

21 Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata "Što novi zakon predstavlja za žrtvu?"

AUTORICA VILDANA KUBAT

24 Savršeno ubojstvo mit ili stvarnost?

AUTORICA LAURA POCRNJA

26 Umjetna inteligencija u kaznenoj pravdi invazija ili revolucija?

AUTORICA PAMELA PAVLOVSKA

28 Pitanje uporabe jezika u Ukrajini - je li prekršen balans?

AUTOR MARTIN MILEVOJ

30 Je li trgovina ili krijumčarenje?

AUTORICA ANTONIJA ČORLUKA

32 Tko ima veću moć: Solntsevskaya Bratva (Ruska) ili Cosa Nostra (Talijanska) mafija?

AUTORICA IVANA JANKO

34 Smrt sporu sloboda medijaciji!

AUTORICA AMINA BAŠOVIĆ

37 Viktimologija žrtava značenje i vrste

AUTORICA ANA RAGUŽ

38 Rat poskupljenja i preživljavanja

AUTOR MATEO ANIĆIĆ

40 Je li izbornoj šutnji u digitalnom dobu odzvonilo?

AUTORICA ANĐELA ANIĆ

42 Funkcija međunarodnog supervizora u Brčko Distriktu

AUTORICA MARTA NALETILIĆ

44 Dani prava i kriminalistike 2023.

AUTORICA MARIJA GLAMUZINA

46 Akademska 2022/2023. godina u znaku studenata

AUTORICA MARIJA ARAPOVIĆ

Kandidacijski status BiH

ŠTO NOVI POLOŽAJ PREDSTAVLJA ZA BIH NA NJEZINOM PUTU PREMA EUROPSKOJ UNIJI

AUTOR IVAN MILOŠ

Nakon dugog niza godina i pokušaja BiH je uspjela sa željom i tendencijom većine stanovnika da dobije službeni status kandidata države

za ulazak u europsku obitelj država članica EU. Konačnu i povijesnu odluku o **kandidacijskom statusu** je donijelo Vijeće Europske unije koje je sastavljeno od predsjednika ili premijera 27 država članica

Europske unije na sastanku u Briselu u četvrtak **15. prosinca 2022. godine.**

Put ka Briselu nije bio lagan i traje već duže vremensko razdoblje još od daleke 1997. godine kada je



Europska Unija pružila BiH mogućnost korištenja bescarinskog izvoza. Promjene na bolje dolaze u srpnju 2008. godine kada je potpisan **Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju**, a po tome dvije godine kasnije i ukidanje viznog režima, U veljači 2016. godine BiH je podnijela zahtjev za članstvo u EU, a u svibnju 2019. godine Europska komisija definirala je **14 ključnih prioriteta** koji se trebaju ispuniti prije početka pregovora o punopravnom članstvu. Kako bi ovaj novi geopolitički položaj BiH na putu prema EU bio uspješan te da bi željena situacija postala realnost, vlasti **BiH** moraju provesti već navedenih 14 prioriteta koje je Europska komisija postavila pred tu zemlju. **To je preduvjet kako bi BiH mogla ući u sljedeću fazu otvaranja poglavlja i prihvaćanja pravne stečevine EU.**

Jedan od ključnih uvjeta kojega su se vlasti obvezale ispuniti je izborna i ustavna reforma sukladno presudama Europskog suda za ljudska prava, kako bi se otklonila diskriminacija u izbornom procesu, prije svega prema predstavnicima manjina. To uključuje i provedbu presude Ustavnoga suda BiH oko legitimnog političkog predstavljanja koja se odnosi na prestanak preglašavanja konstitutivnih naroda, što se najčešće zlorabilo na štetu najmanje brojnih Hrvata. Buduće vlasti, čiju okosnicu čine stranke probošnjačko-građanske "osmorke", te vodeća hrvatska i srpska stranka, HDZ BiH i SNSD, koje su potpisale koalicijski sporazum, obvezale su se provesti izborne reforme i ograničene izmjene Ustava pola godine nakon uspostave Vijeća ministara i vlada na entitetskim razinama. To su ranije ove godine obećali ispuniti na susretu s predsjednikom **Europskog vijeća Charlesom Michelom.**

Kakvi su komentari iz Europe?

"Kandidacijski status ne treba podcjenjivati, to je velika šansa za BiH"; ovako **Johann Sattler, sef**



delegacije Europske unije u Bosni i Hercegovini komentira odluku Vijeća za opće poslove EU koje je 13. prosinca 2022. godine odobrilo Bosni i Hercegovini status zemlje kandidatkinje za punopravno članstvo u EU.

"Vidjeli smo neke pomake u BiH, ali trebamo biti iskreni i reći da su brojni drugi faktori pomogli davanju pozitivnog mišljenja za BiH, prije svih niska agresija na Ukrajinu", kazao je Sattler za Radio Slobodna Europa (RSE) 13. prosinca. K tome treba dodati i bitno obraćanje Josepa Borrella, visokog predstavnika Europske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku koji je uputio ponikli narodu i političarima u Bosni i Hercegovini: "Ovo je odluka za narod Bosne i Hercegovine. Politički predstavnici sada mogu ovu ambiciju pretočiti u stvarnost kroz provođenje odlučnih reformi", poručio je Borrell.

Gdje smo sada?

Samim dobicom **službenog kandidacijskog statusa**; BiH je već krenula s implementacijom u provedbi najvažnijih prioriteta po naputku EU. U posljednjim zaključcima, usvojenima u prosincu 2022., Europsko Vijeće je sa zabrinutošću primilo na znanje općenito ograničen napredak u provedbi reformi, ali je pozdravilo neke nedavno poduzete korake, uključujući izmjene

zakona o javnoj nabavi, imenovanje preostalih sudaca i donošenje strategije za borbu protiv terorizma. U skladu s institucionalnim mehanizmima uspostavljenim Daytonskim mirovnim sporazumom Vijeće je naglasilo da **Bosna i Hercegovina mora poduzeti daljnje ustavne i izborne reforme kako bi osigurala jednakost i nediskriminaciju svih građana i građanki.** Vijeće je također ponovno pozvalo na uključiv proces ograničenih ustavnih i izbornih reformi putem istinskog dijaloga.

Također valja napomenuti da je Vijeće pozdravilo činjenicu da je zakonodavni i institucijski okvir u velikoj mjeri uspostavljen, ali je pozvalo zemlju da znatno pojača napore u pogledu reformi u području ljudskih prava, rodne ravnopravnosti i nediskriminacije. Vijeće također očekuje da će ta zemlja poduzeti ključne korake u reformi javne uprave te je primijetilo nedostatak napretka u pogledu slobode izražavanja i sigurnosti novinara. Za kraj s ovim novim stanjem na geostrateškoj i geopolitičkoj karti Europe s harmonizacijom i implementacijom navedenih prioriteta očekujemo s velikom nadom i željom prosperitetniju i svjetliju budućnost i što skorije priključenje europskoj obitelji kojoj Bosna i Hercegovina odavno pripada.

Kako smo došli do zakona

O ZABRANI NEGIRANJA GENOCIDA?

AUTORICA NADINA HADŽISELIMOVIĆ

Na teritoriji Bosne i Hercegovine, u periodu između 1991. godine do kraja 1995. godine, vođen je međunarodni oružani sukob iz kojeg proizlaze dvije, nepobitne činjenice: **prva**, koja tvrdi da je na Republici Bosnu i Hercegovinu izvršena agresija, odnosno zločin protiv mira i sigurnosti čovječanstva te **druga** činjenica koja ukazuje da je na okupiranim teritorijama Bosne i Hercegovine izvršen genocid nad Bošnjacima. Navedene, nepobitne činjenice, su utvrđene od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog suda pravde. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju biva osnovan 1993. godine zbog zločina koji su počinjeni u sukobima vođenim na Balkanu tokom devedesetih godina. Svojim odlukama bez presedana koje se tiču genocida, ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti, Međunarodni sud je pokazao da visoki položaj nekog pojedinca ne može i neće biti zaštita od krivičnog gonjenja istog. Obzirom da je sud bio nadležan da procesuirá sve strane unutar oružanih sukoba na Balkanu, neophodno je istaći da Sud svoje odluke temelji na dokazima, a suci bivaju zadužene da osiguraju pravična i transparentna suđenja, razmatrajući dokaze kojima se utvrđuje nevinost ili krivica optuženih. Međunarodni sud, razmatrajući zločine počinjene u

Bosni i Hercegovini, donosi presude kojima utvrđuje da je u Bosni i Hercegovini, u gradu Srebrenica, van svake razumne sumnje počinjen genocid. U Statutu Međunarodnog suda, **genocid je definiran kao bilo koje od taksativno nabrojanih djela, počinjeno s namjerom da se u cijelosti ili djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva.** Presudama Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju kojima se utvrđuje počinjenje genocida dolazi do sanacije, kako materijalne štete, tako i nematerijalne štete nastale za vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu koju su, u prvom redu, pretrpjele i još uvijek trpe porodice žrtava genocida. Pravna kvalifikacija zločina je od izuzetne važnosti za postkonfliktno društvo iz dva osnovna razloga: istom se utvrđuje odgovornost počinilaca te se žrtvama priznaje stanje patnje i stradanja.

U Bosni i Hercegovini, zajedno sa regionom, pored izvršene pravne kvalifikacije zločina u Srebrenici kao zločina genocida, dolazi do kontinuiranog osporavanja genocida u Srebrenici. Osporavanjem, odnosno negiranjem genocida u Srebrenici, dovodi se u pitanje integritet i legitimitet Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Međunarodnog suda pravde i Suda Bosne i Hercegovine.

Negiranje genocida u Srebrenici se većinom vrši direktnim

postupcima kojima se eksplicitno osporavaju sudski utvrđene činjenice, a koje uključuju tvrdnje da se u Srebrenici nije desio nikakav ratni zločin. Manji oblik negiranja priznaje počinjenje ratnog zločina ali ne i zločina genocida gdje se često umanjuje broj žrtava u odnosu na broj utvrđen istragom i sudskim presudama. Pored eksplicitnog negiranja, prisutno je i implicitno negiranje genocida u Srebrenici na način da se podrška daje licima osuđenim za zločin genocida čime se implicitno negira isti ili se onemogućava memorijalizacija genocida. Pored negiranja genocida, u javnom diskursu se često sreće i trijumfalistički odnos prema genocidu koji se ispoljava u obliku slavljenja genocida predstavljanjem istog kao moralno prihvatljivog čina ili kao rezultatom ratne pobjede. Na kraju, od strane ekstremističkih grupa i pojedinaca su prisutne i prijetnje novim genocidom iako je sudac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, Fouad Riad, čitajući optužnice protiv Radovana Karadžića, tada predsjednika Republike Srpske, i Ratka Mladića, komandanta vojske Republike Srpske, izjavio da su se u Srebrenici desile istinske scene pakla koje su pisane na najmračnijim stranicama ljudske historije. Lica, odnosno akteri negiranja genocida u Srebrenici, najviše dolaze iz oblasti politike, a što uključuje političke stranke te trenutne i bivše



stranačke i javne funkcionere. Pored politike, negiranje je prisutno i u medijima i medijskim organizacijama koji imaju veliki broj korisnika. Zabrinjavajuća činjenica jeste da su lica koja negiraju genocid, vršitelji izvršne ili zakonodavne vlasti, većinom iz entiteta Republika Srpska. Lica koja negiraju genocid u javnom diskursu su i ona koja su direktno učestvovala u ratovima devedesetih, uključujući i osobe koje su bile na političkim funkcijama poput Momčila Krajišnika, Nenada Kecmanovića i Srđe Trifkovića. Uz navedene, kao jedan od negatora genocida pojavljuje se i bivši član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Milorad Dodik. Negiranje genocida u Srebrenici, prije svega narušava mir u državi Bosni i Hercegovini onemogućavajući kolektivni proces iscjeljenja i oporavka te konačnog pomirenja konstitutivnih naroda koji čine građanstvo Bosne i Hercegovine. Pored navedenog, negiranjem se i otežava put integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

U mišljenju Evropske komisije o prijavi Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, nedvosmisleno je rečeno da poricanje genocida predstavlja negiranje najosnovnijih evropskih vrijednosti. U Izvještaju Evropske komisije o Bosni i Hercegovini za 2020. godinu, skrenuta je pažnja na negiranje genocida od strane političkih lidera države koji osporavaju

sudski utvrđene činjenice o ratnim zločinima te glorifikuju njihove počinioce. Iskazana je i potreba za onemogućavanjem političkih lidera da osporavaju utvrđene činjenice o ratnim događajima, zločinima i genocidu. Shodno navedenom, 2020. godine je upućena peticija Visokom predstavniku u Bosni i Hercegovini, Valentinu Inzku kojom je traženo donošenje *Zakona o zabrani negiranja genocida i poništenje odlikovanja ratnih zločinaca u bosanskohercegovačkom entitetu Republika Srpska*. Visoki predstavnik, sedam dana prije isteka njegovog mandata, koristeći svoje "bonske ovlasti" nameće odluku kojom dopunjuje Krivični zakon BiH uvodeći zabranu o negiranju genocida u Srebrenici. Inzko, nametnutom odlukom, prevladava opstrukcije zakonodavstva bosanskohercegovačkih političara po pitanju koje je od vitalnog značaja za održavanje mira u Bosni i Hercegovini. Inzko je naglasio da je ovaj potez povukao jer negiranje genocida i ratnih zločina „stvara znatne poteškoće“ za civilnu implementaciju Daytonskog mirovnog sporazuma i zato što su „sve zakonodavne inicijative pokrenute pred Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine za rješavanje ovog pitanja blokirane“. Odluku Visokog predstavnika pozdravili su u Ambasadi SAD-a u BiH navodeći da su negiranje genocida i glorifikacija ratnih zločinaca neprihvatljivi i podrivaju uzajamno

povjerenje neophodno za napredak BiH na putu ka EU, naglašavajući da genocid ne predstavlja temu za raspravu, već da je riječ o historijskoj činjenici.

Donošenje zakona o zabrani negiranja genocida je, u bosanskohercegovačkom društvu, znatno doprinijelo procesu kolektivnog oporavka od posljedica rata u devedesetim godinama. Također je probudilo društvenu svijest i kulturu sjećanja o zločinu genocida i bitnosti neponavljanja istog. Ovim aktom, iz države Bosne i Hercegovine upućena je jasna poruka kojom se ukazuje da je u Srebrenici počinjen zločin genocida, da posljedice istog traju i skoro 30 godina poslije te da se nikada i nikom isti ne smije ponoviti. Zakonom se nastoje sankcionirati negatori genocida te sudski utvrđenih činjenica koji svojim osporavanjem direktno nanose štetu bosanskohercegovačkom društvu. Proces sankcioniranja, do sada, nije doveo do značajnijih rezultata u sprečavanju negiranja, ali nesporno ukazuje na postojanje zločina genocida, a ako država Bosna i Hercegovina bude težila ka vlastitom napretku, sankcije će morati dovesti do nemogućnosti negiranja. Zaključno, ovaj zakon predstavlja veliki korak u procesu koji vodi ka postizanju apsolutne svijesti o zločinu genocida u Srebrenici koji je državi Bosni i Hercegovini učinio nenadoknadivu štetu.

Pitanje prilagodbe

DOBNE GRANICE KAO ODGOVOR NA IZAZOVE SUVREMENOG SVIJETA



AUTORICA ANA ŠEGO

Sredinom ove godine na pladnju oštromnih debata bosanskohercegovačkog društva našlo se pitanje dobne granice i kaznene odgovornosti maloljetnih članova društva. Uzrok istoga bila su nesretni događaji koji su danima potresali Republiku Srbiju a po tome i Bosnu i Hercegovinu. Povodom njih rasplamsalo se pitanje opstojnosti postavljene granice za kaznenu odgovornost. Naime,

sadašnja regulativa u okviru Bosne i Hercegovina ne poznaje kaznenu odgovornost za djecu mlađu od četrnaest godina, stoga naše zakonodavstvo istu uzima kao granicu od koje se može voditi postupak protiv maloljetnika. Dapače, četrnaest godina je preporuka za računanje odgovornosti i od strane međunarodnih organizacija. Ipak iznimke predstavljaju tek pojedine zemlje, poput Velike Britanije, gdje se ta granica spušta na deset godina, dok s druge strane skandinavske

zemlje prednjače i povećavaju tu granicu čak na petnaest godina s ciljnom granicom od šesnaest..

Može li se digitalizacija smatrati potencijalnim uzrokom promjene?

Ipak postavlja se pitanje prilagodbe spomenute granice koraku vremena. Tim više što živimo u dobu vladajućeg pojama “**digitalna demencija**”. Koji pak opisuje osobe koje zbog pretjeranog oslanjanja na digitalne tehnologije sve manje



koriste svoje vlastite mentalne sposobnosti čime stojimo pred prijetnjom da će pojačano korištenje digitalnih medija smanjiti našu potrebu za interakcijom s drugim ljudima. Što bi, sudeći prema riječima stručnjaka, za posljedicu imalo i smanjenje socijalnih vještina jer se one mogu razviti samo u interakciji s drugim ljudima. Dalje bi isto značilo i prepreku za razvoj socijalne koheziju, odnosno potpuno izostanak empatije za druge ljude. Na putanji tog začaranog kruga došli bismo do situacije gdje virtualno zauzima mjesto stvarnome i vrlo nas vjerojatno dovodi do strašnih scena kakvima smo bili svjedoci prije proteklih mjeseci.

Nadalje, digitalizacija i virtualizacija pridonijeli su ekstremnoj brzini razmjene informacija koja nam je svakako donijela niz prednosti, ali onima koji se sa ovim tehnologijama tek rađaju i niz mana. Hoće li čovjek digitalizacijom suvremenoga svijeta i željom da si tehnologijom što više olakša, zapravo sam sebe učiniti tehnologijom programiranom na nultu razinu emocije i uništenje? Pitanje, koje tek preostaje odgovoriti i iz kojega je sasvim vidljivo da pomjeranje granice zahtjeva multidisciplinarni pristup.

Koja su idejna rješenja?

Interes javnost za ovu temu bio je

poticaj za užurbano održavanje Okruglog stola kojeg su organizirali Ministarstvo pravde Federacije BiH, u suradnji s Organizacijom za europsku sigurnost i suradnju (OESS) i Dječjim fondom Ujedinjenih naroda (UNICEF) a koji je ujedno i bio prilika za predstavnike stručnoga kadra, da s obzirom na aktualne društvene okolnosti, razmijene mišljenja u pristupu pitanje dobne granice za kaznenu odgovornost maloljetnika. Zaključci istoga mogu se svesti u par nabralica; zajednički odgovor, **jedinstveno djelovanja borbe protiv bilo kojega oblika maloljetničke delikvencije**, ali i pažljivost u donošenju bilo kakve odluke te na posljetku i zaključak kojim se ipak od ovako postavljene granice ne bi trebalo odstupiti.

Neki praktičari ističu da se jedan od rješenja ovakvoga problema

skriva u usklađivanju raskoraka između pitanja uređenja građanske i krivične odgovornosti u Bosni i Hercegovini. S idejnim rješenjem usklađivanja problema različitog pristupa promatranju odgovornosti iz Zakona o obveznim odnosima i Kaznenog zakona. No, možemo li ipak izložiti stvarnost izjednačavanju ovakva dva, s obzirom na samu težinu, s razlogom odvojena postupka? Ili bismo njihovim izjednačavanjem zapravo utražili želju javnosti za pronalaskom odgovornoga? Nadalje, postavlja se i sama opstojnost smanjenja dobne granice. S obzirom da imamo i države i sisteme gdje je starosna granica za kaznenu odgovornost pomjerana na 12 godina, ili manje, ali se navedenim nije postigla prevencija i smanjenje izvršenja krivičnih djela od strane maloljetnika.

Sasvim je sigurno da na ovu temu nije lako dati odgovor. Isti iziskuje prije svega potrebu suradnje stručnjaka koji će sa različitih područja znanosti pristupiti ovome specifičnom i osjetljivom pitanju imajući na umu da princip najboljeg interesa djeteta nikada ne smije biti odbačen. Stoga **smanjenja dobne granice kaznene odgovornosti nije i ne može predstavljati rješenje**, no ono što kao društvo jesmo dužni učiniti i predstavlja cilj promjene i izbjegavanja sličnih scenarija u budućnosti jest prevencija. A što će činiti i na koji način će pružati najbolji rezultat preostaje vidjeti u budućnost.





Korupcija

KAO VRATA ORGANIZIRANOM KRIMINALU

AUTOR KATARINA POSAVAC

Korupcija, tihi neprijatelj društva, ima sposobnost otvaranja vrata organiziranom kriminalu. Ona predstavlja ozbiljan društveni problem koji ima dalekosežne posljedice na društvo, gospodarstvo i pravosudni sustav. No, korupcija nije samo zaseban problem, već često služi i ključno kao “vrata” organiziranom kriminalu. U ovom članku razmotrit ćemo kako korupcija omogućava organiziranom kriminalu prodiranje u različite aspekte društva.

Sinergijsko djelovanje korupcije i organiziranog kriminala

Organizirani kriminal obuhvaća različite oblike kriminalnih aktivnosti, uključujući trgovinu drogom, oružjem, krijumčarenje ljudima, pranje novca i mnoge druge. Da bi organizirani kriminalci ostvarili svoje ciljeve, često trebaju ne samo izbjeći zakon, već i osigurati povoljno okruženje za svoje poslovanje. U tom kontekstu, korupcija postaje njihov saveznik. Korupcija omogućava organiziranom kriminalu da

prodre duboko u državne institucije, policijske snage i pravosudni sustav. Kroz mito, ucjene i druge oblike korupcije, kriminalci mogu osigurati da ih zakon neće dohvatiti. Osim toga, korupcija im omogućava i manipulaciju zakonodavnim procesima kako bi izbjegli donošenje zakona koji bi im mogli naškoditi. Korupcija također može potkopati pravosudni sustav tako što osigura da kriminalci budu oslobođeni ili dobiju blage kazne čak i kad budu uhvaćeni. To šalje opasnu poruku organiziranom kriminalu da mogu djelovati bez



straha od pravde.

Osim toga, korupcija može biti i ključna u stvaranju “sigurnih luka” za organizirani kriminal. To su područja ili države gdje kriminalci mogu slobodno operirati jer su uspostavili kontakte s lokalnim vlastima ili su koristili svoj utjecaj da bi stvorili povoljno okruženje za svoje aktivnosti.

Je li korupcija nužno i organizirani kriminal i može li organizirani kriminal bez korupcije?

Razmatrajući sve navedeno možemo konstatirati da je korupcija jedna od temeljnih metoda organiziranog kriminala koji bez nje ne bi bio ono što jest, odnosno toliko opasan za pravno društvo. No nije nužno da svaka korupcija bude i organizirani kriminal, što pokazuje i praksa.

Dvije su osnovne metode djelovanja organiziranog kriminaliteta, to su podmičivanje (korupcija) i primjena nelegitimne (nezakonite) sile u ostvarivanju različitih vrsta kaznenih djela od strane kriminalnih grupacija. Dublje sagledavajući te dvije osnovne metode djelovanja

organiziranog kriminala, zaključuje se da nije sila, već upravo korupcija ta koja uzrokuje raspad demokratskog ustrojstva razvijenih demokratskih država. Države su se oduvijek znale suprotstaviti sili, uglavnom silom. Ali kako se suprotstaviti onomu što nitko ne vidi, ne čuje, gdje nema oštećenog kao klasične žrtve i gdje je objema stranama u interesu da se ne dozna kakav je dogovor između njih sklopljen, odnosno gdje oštećeni ne prijavljuje kazneno djelo.

Kada korupcija uđe u sve pore državnih vlasti, zakonodavstvo, sudstvo, policiju i druga državna tijela, postavlja se pitanje tko će se suprotstaviti organiziranom kriminalitetu kad je on sam infiltriran u tim istim tijelima namijenjenim za njegovo suzbijanje.

Kako se boriti protiv ove veze između korupcije i organiziranog kriminala?

Ključ borbe je u jačanju vladavine prava, borbi protiv korupcije na svim razinama društva, te osnaživanju neovisnih pravosudnih institucija. Također je važno da građani budu


educirani o štetnim učincima korupcije i da budu spremni izvještavati o sumnjivim aktivnostima.

Korupcija kao vrata organiziranom kriminalu predstavlja ozbiljan izazov za društvo, ali uz zajedničke napore građana, vlasti i civilnog društva, moguće je stvoriti okruženje u kojem će organizirani kriminalci teže ostvarivati svoje ciljeve.

“Borba protiv korupcije nije samo dužnost vlade; to je zadatak svakog građanina.” - Narendra Modi

U zaključku, citat bivšeg indijskog premijera Narendre Modija podsjeća nas na važnost kolektivnog napore u borbi protiv korupcije. Kao što svaki ton čini simfoniju i svaka kap čini ocean, tako i svaki građanin čini razliku u stvaranju poštenijeg društva. Borba protiv korupcije nije ograničena na vlade ili institucije; to je obveza svakog pojedinca.

Stoga, ne zaboravimo da je suzbijanje korupcije odgovornost koja počinje kod svakog od nas. Kroz zajednički napor, možemo stvoriti društvo koje je poštenije, transparentnije i pravednije.



**Što
donosi
zabrana
pušenja**

NA JAVNIM
MJESTIMA?

AUTORICA LAURA ĐEPIĆ

U svibnju 2022. god. izglasan je *Zakon o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine*, koji je izazvao brojna negodovanja, osobito zbog toga što se provodi u samo jednom bosansko-hercegovačkom entitetu. Naime, preporuke Europska unija je bila ta, da se zakon donese i primjenjuje na čitavom teritoriju BiH, međutim možemo uvidjeti da se ni u ovom segmentu politika nije složila. Primjena ovog zakona započela je 28. svibnja ove godine, a do danas se većinom niti ugostitelji ni građani ne pridržavaju ovoga zakona.

U praksi bi to značilo?

Ono što ovaj zakon donosi jest zabranu pušenja u svim zatvorenim javnim prostorijama, mjestu rada, javnom prijevozu, ali i u privatnim automobilima ukoliko se u njemu nalaze maloljetnici. Također, važno je naglasiti da će se zabrana pušenja duhanskih proizvoda vršiti samo na onim mjestima gdje nije moguće uspostaviti posebnu prostoriju za pušače. Svakako provedbu ovoga zakona nadzire Federalna uprava za inspekcijske poslove, koje će obavljati svakako uz pomoć kantonalnih uprava.

Na mjestima gdje je zabranjeno pušenje mora biti postavljen grafički znak zabrane pušenja, te ne smiju biti postavljene pepeljare.

Zakon se ne odnosi samo na klasične cigarete već i na duhanske proizvode i ostale proizvode poput elektronskih cigareta, nargile, vodenih lula za pušenje, ali i biljnih proizvoda za pušenje. Međutim, moramo i spomenuti da ipak postoje izuzeci od zabrane pušenja na javnim mjestima, pušenje je dozvoljeno korisnicima na odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja, u drugim zdravstvenim ustanovama

a za vlasnike i korisnike prostorija predviđena kazna je od **500 KM** do **15000 KM**, za fizičke osobe **100 KM**. Međutim, kazne propisane ovim zakonom počet će se primjenjivati nakon isteka **12 mjeseci** od početka primjene ovog zakona, odnosno od dana stupanja na snagu podzakonskih akata donesenih na osnovu ovog zakona. Dakle možemo slobodno reći da će ovdje inspekcija još dugo imati ulogu preventivnog karaktera.



Problemi novoga zakona

Novi zakon proizvest će i nove probleme, osobito problem inspekcijskog nadzora jer nema dovoljno inspektora, a mnogi kantoni nemaju kantonalnu inspekciju. Opet možemo govoriti i o specifičnosti toga, kako samo jedan entitet u BiH počinje primjenjivati *Zakon o zabrani pušenja duhana i drugih duhanskih proizvoda na javnim mjestima* dok ostatak zemlje još uvijek ne, te nema ni na znaka da će u skorijoj budućnosti to toga doći. Do sada, samo BiH i Srbija u zemljama regiona nisu bile donijele ovakav zakon, dok ga je Hrvatska donijela još davne 2009. god., Sjeverna Makedonija 2010. god, a Crna Gora 2019.god. Isto tako da li smo spremni kao građani BiH slijediti stope zapada i ići ka boljitku preostaje nam tek vidjeti.

koje pružaju psihosocijalnu rehabilitaciju, u ustanovama za njegu starijih osoba, osobe koje izdržavaju kaznu, pa tako je dozvoljeno pušenje i na aerodromu.

Kada govorimo o kaznama koje su propisane ovim zakonom, ali nakon usvajanja podzakonskih akata, one će se kretati od **2000 KM** do **5000 KM** za pravne osobe, od **300 KM** do **1000 KM** za odgovorne osobe,

(NE) Transparentnost imovinskih kartica sudaca i tužitelja - JE LI POVJERENJE GRAĐANA NA KOCKI?

AUTORICA ANDRIJANA GRUBIŠIĆ

Je li se ikad zapitali jeli organi nadležni za zaštitu naših prava, baš uvijek rade u interesu građana? Jesu li pravosnažne presude zasnovane na zakonskim činjenicama i jeli se nepristrano pristupa slučajevima? Radi li se u interesu pravde, s obzirom da pravo i pravda, iako se međusobno poistovjećuju, ako gledamo kroz zakon, u dosta slučajeva, zapravo ne znače isto. Jesu li podobni ili sposobni na čelnim pozicijama?

Radi li se o vlastitom interesu kod pojedinaca ?

Ova pitanja postaju sve važnija u kontekstu pravosudnog sustava Bosne i Hercegovine, gdje transparentnost postaje ključna riječ u održavanju povjerenja građana u pravosudne institucije. Dok građani očekuju da suci i tužitelji časno i pošteno obavljaju svoje funkcije, izvješća o njihovim primanjima i imovini često ostaju skrivena od javnosti. U usporedbi s "bijelim štrajkom" koji se dogodio u susjednoj Republici Hrvatskoj, gdje su suci tražili povećanje plaća,

Bosna i Hercegovina suočava se s drugačijim izazovima. Ovdje većina sudaca i tužitelja odlučila je svoje plaće i ostala primanja držati daleko od očiju javnosti. Ovo se može provjeriti kroz financijska izvješća koja suci i tužitelji moraju godišnje dostaviti s punom materijalnom i kaznenom odgovornošću. Ova izvješća obvezuju ih da navedu sve informacije o svojim financijskim aktivnostima, uključujući i iznose koje su naplatili za obavljanje dužnosti izvan svojih pravosudnih pozicija, iako bi transparentnost trebala biti ključna u očuvanju povjerenja u pravosudni sustav. Nedavno objavljena prošlogodišnja financijska izvješća u ŽZH ukazuju na neujednačen pristup transparentnosti. Ono što je zanimljivo, samo je jedan tužitelj pokazao svoju transparentnost, podijelio svoje financijske informacije, čija je godišnja plaća iznosila oko 37.000 KM. Međutim, ostali tužitelji, nisu podijelili svoje financijske kartone s javnošću.

Ovo postavlja mnoga pitanja koja traže odgovore. Zašto ovi tužitelji ne žele dijeliti svoje financijske informacije? Je li razlog njihova skromna primanja ili možda strah od

negativnih reakcija javnosti? Građani koji svojim porezima financiraju pravosudni sustav imaju opravdanu potrebu za poznavanjem informacija o plaćama i imovini svojih sudaca i tužitelja.

U svjetlu ovih izazova, možda bi bilo vrijeme da se traženje suglasnosti sudaca i tužitelja za objavu financijskih izvješća prestane, a umjesto toga, sve takve informacije postanu javno dostupne. To bi, ne samo ojačalo povjerenje građana u pravosudni sustav, već bi i osiguralo veću transparentnost u radu sudaca i tužitelja.

Pitanje povjerenja u pravosudni sustav postaje sve važnije, a dostupnost informacija o primanjima i imovini sudaca i tužitelja ključna je komponenta u ostvarivanju tog povjerenja. Građani imaju pravo znati kako se njihovi porezi koriste i koliko sudaca i tužitelja zarađuju iz tih sredstava. To je korak prema pravednijem i transparentnijem pravosudnom sustavu u Bosni i Hercegovini.

Kako bi se angažirao u borbi protiv korupcije i osnažio pravosudni sustav, građanin može poduzeti slijedeće:



Obrazovanje i informiranje: Prvi korak je razumjeti osnove pravnog sustava i prava građana. To možete postići putem čitanja relevantnih knjiga, vijesti, sudjelovanjem u obukama i radionicama ili čak konzultacijom s pravnikom ili aktivistom za ljudska prava. Razumijevanje kako pravosudni sustav radi pomoći će vam da bolje prepoznate i razumijete probleme korupcije u njemu.

Angažman i aktivizam: Pridružite se nevladinim organizacijama, građanskim inicijativama ili aktivističkim skupinama koje se bore protiv korupcije i za transparentnost u pravosudnom sustavu. Sudjelovanje u takvim inicijativama omogućit će vam da budete dio šireg pokreta za promjenu i doprinesete većoj transparentnosti.

Proučavanje financijske transparentnosti: Budite upoznati s zakonima koji reguliraju financijsku transparentnost sudaca i tužitelja u vašoj zemlji. Ako postoje zakoni koji zahtijevaju da javne osobe objave svoju imovinu i primanja, pratite kako se ti zakoni primjenjuju i provode.

Građanska suradnja: Povežite se s drugim građanima i organizacijama koje dijele vaše brige. Snaga građanske solidarnosti i zajedničkog djelovanja može znatno utjecati na promjene u pravosudnom sustavu.

Praćenje pravosudnih slučajeva:

Aktivno pratite pravosudne slučajeve koji privlače pažnju javnosti zbog sumnje na korupciju ili nepoštenje. Javni pritisak i medijsko izvještavanje mogu prisiliti sustav na veću odgovornost.

Zahtijevanje transparentnosti: Kao građanin, imate pravo zahtijevati veću transparentnost od vaših pravosudnih dužnosnika. Obratite se lokalnim vlastima, organizacijama za ljudska prava ili novinarima kako biste istaknuli nedostatke u transparentnosti i potaknuli promjene.

Zakoniti kanali: Ako imate konkretnu informaciju o korupciji ili nepravilnostima u pravosudnom sustavu, koristite zakonite kanale za prijavu, kao što su prijave nadležnim tijelima za suzbijanje korupcije ili

ombudsmanima za ljudska prava.

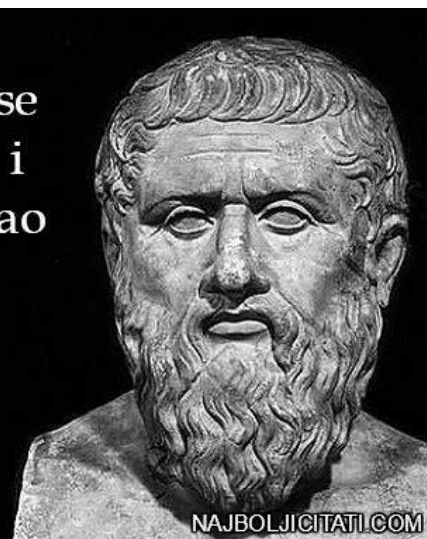
Podizanje svijesti: Educirajte druge građane o važnosti borbe protiv korupcije i potrebi za transparentnošću u pravosudnom sustavu. Kroz dijalog i podizanje svijesti možete mobilizirati veći broj ljudi.

Strpljenje i upornost: Promjene u pravosudnom sustavu često su sporog tempa, ali upornost i kontinuirani napor građana mogu imati značajan utjecaj na dugoročne promjene.

Borba protiv korupcije i za transparentnost u pravosudnom sustavu može biti izazovna, ali je ključna za očuvanje integriteta pravde i povjerenja građana u pravosudne institucije. Doprinos građana može biti važan korak prema stvaranju pravednijeg društva.

"Sve znanje, kad se odvoji od pravde i vrline, gleda se kao lukavstvo, a ne mudrost."

- Platon



NAJBOLJICITATI.COM

Izazovi zakonskog integriranja

RODNE RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U BIH PROTIV RODNO ZASNOVANOG NASILJA

AUTORICA NEILA RUŽIĆ

U današnjem društvu, borba za rodnu ravnopravnost kao i suočavanje sa rodno zasnovanim nasiljem postaju neizostavan dio našeg zajedničkog puta prema pravednijem, ravnopravnijem i poštenijem svijetu. ***U Bosni i Hercegovini ali i šire, žene se suočavaju sa brutalnom stvarnošću nasilja temeljenog isključivo na rodu, koje posljedično ostavlja veoma duboke i ozbiljne ožiljke kako na žrtvama tako i društvu u cjelini.*** S ciljem suzbijanja istog, unatoč svim naporima preduzetim posljednjih godina, mnogi izazovi su i dalje postojani u stvarnom ostvarivanju ravnopravnosti žena, suzbijanju nasilja koje se temelji na rodu kao i podizanja svijesti o ovoj tematici. Iako zakonodavstvo promiče rodnu ravnopravnost, BiH se i dalje bori sa izazovima u postizanju stvarne jednakosti. Posebno zabrinjavajuće je i nasilje kako fizičko, emocionalno, seksualno tako i ekonomsko. Osnov tog nasilja je sam rodni identitet te neravnoteža moći između muškaraca i žena.

„Bol za nas, sram za vas“

Rodna (ne)ravnopravnost

Rodna ravnopravnost podrazumijeva složen i dugotrajan proces, te proizilazi iz svijesti o postojećoj rodnoj neravnopravnosti i potrebi za postizanjem jednakog i pravednog društva kako za muškarce tako i za žene. ***Cjelokupan koncept podrazumijeva činjenicu da svi ljudi, bez obzira na spol, imaju jednake mogućnosti, prava i pristup resursima, te posebno da se njihova vrijednost ne može i ne smije temeljiti na rodu.*** Time se ukidaju stereotipi i tradicionalne rodne uloge, te stvara društvo u kojem svako ostvaruje svoj puni potencijal bez diskriminacije. Kako je već rečeno, koncept rodne ravnopravnosti razvio se na temelju rodne neravnopravnosti. Takva diskriminatorna praksa je dovodila do uskraćivanja prava žena isključivo temeljem njihovog spola. To je dovodilo do ograničenja pristupa obrazovanju ali i zapošljavanju, zlostavljanju,

ugnjjetavanju, nepravедnoj raspodjeli resursa, omalovažavanju, a u konačnici i nasilju. Sve to naravno ima korijene u predrasudama i tradiciji društva u kojem žene i muškarci imaju različite uloge. Takav vid nasilja prema ženama je jedan od osnovnih društvenih mehanizama kojima se žene prisiljavaju da budu u podređenoj poziciji u odnosu na muškarce. ***Nasilje prema ženama je prepreka u postizanju jednakosti, razvitka i mira.***

San, borba ili?

Rodna jednakost često ostaje nedostižan san za mnoge žene u BiH. Unatoč postignutom napretku, žene se i dalje suočavaju sa brojnim oblicima diskriminacije. No najveći napredak koji je postignut, jeste upravo ujedinenost žena i njihov glas koji je sada jači nego ikada prije. Uprkos nastojanjima da se stiša bujica glasova, njihova borba ima dalekosežne uticaje i donosi velike promjene. Sestre Mirabal ili poznate kao **“leptirice”**, bile su jedne od prvih koje su započele lavinu pokreta u borbi za ravnopravnost. Uspostivši se diktatorskoj vladavini,



probudile su svijest cijelog naroda, a posebno svijest o važnosti žena u društvu. Naime iako su sestre svirepo ubijene, njihov odjek je imao tolike razmjere da se i danas, nakon toliko godina **25. novembar obilježava kao “Dan borbe protiv rodno uvjetovanog nasilja”**.

Time započinje i kampanja 16. dana aktivizma. **Cilj kampanje je potaknuti promjene u društvu, zakonodavstvu i politikama kako bi se smanjilo nasilje nad ženama, osigurala podrška žrtvama i osnažile žene.** Ova kampanja ima značajan uticaj u podizanju svijesti, osiguravajući da se ovaj važan problem ne ignorira i da se pruži podrška ženama koje su žrtve nasilja.

Izazovi zakonskog integriranja ili zadržavanje moći?

Jesu li su ikakvi napori poduzeti u borbi protiv nasilja nad ženama, i zašto još uvijek vuku pitanja za sobom oznake napora ili pak „izazovi-ma“ pitanja su koja preplavljaju medijske natpise u cijeloj BiH. Polazeći od činjenice da je lako naći greške i mane u procesima, suočavamo se sa glavnim izazovom - **slabom provedbom postojećih zakona.** Unatoč postojanju zakona koji štite žene od rodno zasnovanog nasilja, njihova provedba često ostaje problematična. Nedostatak adekvatnih resursa, obuke pravosudnih organa

i sistema podrške, kao i nedostatak senzibilizacije, doprinose ograničenoj primjeni zakona. Potom nedostatak koordinacije i suradnje, zatim i finansijskih sredstava za provedbu programa rodne ravnopravnosti. Nedostatak sistemskog istraživanja i prikupljanja podataka o rodno zasnovanom nasilju predstavlja izazov u razumijevanju obima problema i usmjeravanju učinkovitih politika. Čime dolazimo do brojnih neregistriranih i neprijavljenih slučajeva zbog nepovjerenja u rad državnih institucija, te postizanja bilo kakvog vida zaštite.

No međutim kako je glavni mehanizam zaštite zakonsko normiranje, a postojeći zakoni se slabo i provede, to nas dovodi do ključnog problema - državno ustrojstvo BiH. Razlike u zakonima, politikama i resursima između entiteta i kantona rezultiraju neujednačenom primjenom mjera zaštite žena. Izazovi u zakonskom integriranju rodne ravnopravnosti i borbi protiv rodno zasnovanog nasilja u BiH su brojni i kompleksni. Od nedostatka provedbe zakona i nedostatka svijesti do kulturnih otpora i specifičnih izazova entiteta, potrebno je sistemsko i sveobuhvatno djelovanje svih relevantnih aktera. **Samo kroz zajednički napor vlasti, civilnog društva i međunarodne zajednice mogu se prevladati ovi izazovi i**

ostvariti napredak prema rodnoj ravnopravnosti i sigurnijem okruženju za sve žene u BiH.

Šta ti možeš učiniti!?

Rodno zasnovano nasilje ne nosi sa sobom uvijek vidljive fizičke povrede. Ono se dešava i ako si meta ismijavanja, ponižavanja. Nasilje je i još mnogo više, čak i kada se dogodi samo jednom. Rodno zasnovano nasilje ostavilo je za sobom obrazac ponašanja, te tako imamo **prvu fazu zlostavljanje, kada te počini-lac intenzivno i agresivno napada i ponižava, kako bi ti pokazao „tko je glavni“ i uspostavio kontrolu. Druga faza je krivnja, kada se počinitelj nasilja osjeća krivim, ne zbog toga šta ti je učinio, već zbog straha od posljedica ukoliko se to javno otkrije.** Slijedi traženje izgovora za nasilje, kada počini-lac pokušava da racionalizuje nasilje, okrivljujući te da si svojim ponašanjem izazvala njegove reakcije. Ako se radi o partnerskom odnosu imamo **fazu medenog mjeseca, gdje počinitelj nasilja se ponaša normalno, postaje nježan, čini sve da te zadrži pored sebe, kao i da zadrži kontrolu.** Osjećaš se krivom i počinješ vjerovati da je nasilje bilo samo incident, da će se vaš odnos poboljšati i unaprijediti. Ovu fazu zamjenjuje napetost i tenzije kada počini-lac nasilja postaje nervozan, razdražljiv, zaoštava odnose, te intenzivno razmišlja o ponavljanju nasilja, sve dok ga zaista i ne ponovi.

Nedavno nastala je i parola **“Stop femicidu”** koja predstavlja simbol zahtjeva za prestankom ubojstava žena i zaštitom njihovih prava. Ovaj pokret je usmjerio pažnju na problem femicida i potaknuo javnu raspravu o važnosti borbe protiv nasilja nad ženama. Kroz konkretne slučajeve nasilja i femicida, javna svijest o potrebi za djelovanjem se povećava, a zahtjevi za promjenom postaju sve snažniji.

Zato, educiraj se, prepoznaj i prijavi!

Slučaj Kovačevića PROTIV BIH



AUTORICA MAGDALENA ZELENIKA

Na samom koncu mjeseca kolovoza medijske naslove protresli su najnoviji zaključci Europskog suda za ljudska prava. Naime, Sud je na osnovu aplikaciju Slavena Kovačevića protiv Bosne i Hercegovine utvrdio da je aktivno biračko pravo prekršeno.

Slaven Kovač, savjetnik člana Predsjedništva BiH iz reda Hrvatskog naroda Željka Komšića, obratio se apelacijom Sudu protiv BiH tvrdeći da mu je uskraćeno pravo odlučivanja o izboru člana Predsjedništva iz reda srpskog naroda kao i mogućnost da bude delegatom u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH.

U presudi Evropski sud za ljudska prava je, sa šest glasova za i jednim protiv, ocijenio da je Bosna i Hercegovina prekršila član 1. Protokola br. 12 (opća zabrana diskriminacije) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u pogledu Kovačevićeve nezastupljenosti u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH i Predsjedništvu BiH. Sud polazi od činjenica da konstitutivni narodi uživaju privilegiran položaj u sadašnjem političkom

sistemu, čiji je naglasak na etničkoj zastupljenosti bacio, i sve učestalije to i čini, u sjenu politička, ekonomskih, socijalna i druga razmatranja dovodeći do pojačanja etničke podjele u zemlji i dodatno narušavajući demokratski karakter izbora.

Što je izvor ovakve odluke?

Prema Ustavu i Izbornom zakonu BiH, član Predsjedništva iz reda srpskog naroda bira se iz bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska (RS), dok se članovi Predsjedništva iz reda bošnjačkog i hrvatskog naroda biraju iz drugog bosanskohercegovačkog entiteta Federacije BiH (FBiH). Pri čemu valjda podsjetiti, da pravo na kandidaturu, još uvijek, za članove Predsjedništva imaju samo pripadnici takozvanih konstitutivnih naroda (Bošnjaci, Hrvati, Srbi).

Kakva je sudbina ovakve odluke?

Davne 2009. godine Sud je također donio značajnu presudu „*Sejdić i*

Finci protiv BiH“, unutar koje po apelaciji Jakoba Fincija i Derve Sejdića utvrdio postojanje diskriminacije u Ustavu BiH i Izbornom zakonu. Sejdić i Finci tužili su BiH jer im nije omogućeno da, kao državljani BiH, budu birani u Predsjedništvo BiH i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH. Nakon proteka punoga desetljeća presuda do danas nije provedena, a Židovi, Romi i pripadnici drugih nacionalnih manjina i dalje su onemogućeni u ostvarenju prava unutar vlastite zemlje. Unatoč i činjenici da se BiH još davnije 2002. godine, kada je postala članica Vijeća Evrope, obavezala da će izmijeniti izbornu zakonodavstvo koje diskriminira pripadnike nacionalnih manjina. Uzimajući u obzir trenutnu situaciju Bosne i Hercegovine, put ka Europskoj uniji, ostaje nada za promjena na bolje u pogledu zajamčenih prava u skoroj budućnosti te jednako tome težnja da ova presuda neće postati dio teorijskog, neprovedivog u praksi, nabrajajućeg niza.

Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata

“ŠTO NOVI ZAKON PREDSTAVLJA ZA ŽRTVU?”

AUTORICA VILDANA KUBAT

Zakoni rata imaju za cilj zaštititi nevine civile koji nisu uključeni u neprijateljstva u svijetu sukoba i oružanih ratova. **Civili su osobe koje ne pripadaju oružanim snagama i ne**

sudjeluju u masovnom mobiliziranju tokom međunarodnih oružanih sukoba. Imperativ je da se svaki pojedinac smatra civilom ako se pojave sumnje kako bi se osigurala pravedna zaštita usred rata. Iako programi odštete mogu ublažiti

štetu koju pretrpe, oni se i dalje susreću s nepravednim tretmanom i nedaćama u nepopustljivoj pozadini. Ratni zločini i zločini protiv čovječnosti najozbiljnije su povrede međunarodnog prava, jer pokazuju da se nacija ili njezini vojnici mogu



smatrati odgovornima. Kao takvi, ne postoji datum isteka za ove nezakonite radnje. Nije važno prije koliko su vremena počinjeni, jer se počinitelji uvijek mogu suočiti s krivičnim progonom. U Federaciji Bosne i Hercegovine nije postojao zakon za civilne žrtve rata, što je Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata kao *lex specialis* promijenio.

Pravična nadoknada i priznanje za civilne žrtve

Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom je, do sada, služio u svrhu ostvarivanja prava koji, iako obuhvatan, nije u potpunosti ispunio stvarne potrebe ove osjetljive društvene skupine. Utvrđeno je da se osoba koja je pogođena ratom, koja je doživjela fizičke ili psihičke povrede, značajno oštećenje zdravlja ili čak nestanak ili smrt za vrijeme rata ili neposredne ratne prijetnje u razdoblju od 30. travanj 1991. do 14. veljače 1996. godine, smatra civilnom žrtvom rata. Civili pogođeni ratom su pojedinci koji su pretrpjeli ozljede, fizičke i psihičke, ili smrt kao posljedicu ratnih incidenata koji su se dogodili nakon završetka neprijateljstva. Civilne žrtve rata također su priznate kao one koje su pretrpjele ozljede ili značajna oštećenja

zdravlja od najmanje 20 posto zbog događaja povezanih s ratom kao što su mučenje, nečovječno postupanje, protupravno zatočenje ili eksplozije izazvane zaostalim materijalima iz rata. Oni će imati pravo na naknadu štete i gubitaka koje su pretrpjeli, uključujući naknadu za gubitak organa ili dugotrajnu invalidnost. Pojedinci koji su pretrpjeli posljedice u ratu sada će imati pravo na oblike pomoći čiji je cilj pomoći u oporavku i stabilizaciji njihove situacije. Ta pomoć uključuje invalidninu, redovnu novčanu potporu, dodatnu pomoć njegovatelja ili pomagača, ortopedsku pomagala, porodičnu invalidninu i novčanu pomoć za liječenje i nabavku pomagala. Svrha koja stoji iza ovih prava je ponuditi financijsku pomoć onima koji su iskusili posljedice rata i sukoba, dok se oslobađaju nekih tereta i izazova s kojima se zbog toga suočavaju.

Pružanje podrške djeci rođenoj kao posljedica ratnog silovanja

Priznaje se status osobe koja je preživjela seksualno zlostavljanje ili silovanje tokom ili u neposrednoj ratnoj opasnosti, pod uslovom da je u vrijeme incidenta osoba bila civil. To se odnosi i na djecu rođenu kao posljedica ratnog silovanja, koja se smatraju posebnom

kategorijom civilnih žrtava rata, bez obzira na status majke. **Dijete rođeno kao rezultat takvog nasilja suočava se s dvostrukim teretom** – nosi breme zlostavljanja majke i povezanost s počiniteljem koji je često nepoznat ili uključen u neprijateljske redove. To može uzrokovati složene emocionalne i psihičke probleme za dijete. Mnoga djeca u tim skupinama često prođu nezapaženo od strane sistema podrške jer značajan broj slučajeva ostane neprijavljen. Jedan izazov s kojim se suočavaju je uspostavljanje odnosa roditelj-dijete zbog iskustva nasilnog silovanja njihovih majki, što može spriječiti njihovu sposobnost da pruže brigu i izgrade veze pune ljubavi. Pronalaženje podrške za ovu vrstu traume može biti izazovno. Posljedice silovanja najčešće mogu imati i trajne učinke na dobrobit osoba koje su preživjele silovanje. Samooptuživanje usporava ili, u mnogim slučajevima, zaustavlja proces ozdravljenja. Djeca rođena silovanjem također se suočavaju s velikom društvenom





stigmom. Opisuju se kao nositelji devijantnih gena, a često su prognani od strane zajednice. U slučajevima koji su se dogodili tijekom rata, mnoga društva ovoj djeci lijepe etikete mržnje. Lokalne zajednice trebaju aktivno sudjelovati u pomoći ovoj djeci. Primjer Ruande nakon genocida naglašava važnost ulaganja zajedničkih napora u popunjavanje praznina unutar društvenih i ekoloških sistema za mlade pojedince rođene genocidnim silovanjem uz promovisanje otpornosti. Posebno je važno upoznati se s gorkom stvarnošću da su se ova djeca našla usred mijesanih identiteta. Zapravo, „oni su zbunjeni oko toga tko su, ljuti su i bore se da shvate svoj novi osobni i društveni identitet, koji nosi stigmatu i sram“. Mnoga djeca rođena silovanjem nisu ni svjesna svog porijekla. „Njihove majke, previše posramljene i istraumatizirane da govore o prošlosti, često su lagale i govorile da su očevi ili umrli ili pobjegli iz zemlje“, kada ih djeca pitaju. Prema fondu za preživjele SURF, koji

podržava 819 žena iz Ruande koje su rodile zbog silovanja, samo njih 50 otkrilo je istinu djeci.

Implementacija zakona i očekivanja

Kako bi se u potpunosti ostvarile dobrobiti koje nudi ovaj zakon, ključno je da država i nadležne institucije pruže namjensku potporu tokom njegove provedbe. Važno je osigurati transparentnost u procesu dodjele prava i ostvarivanja pravde. Treba se provoditi redovni nadzor kako bi se osiguralo da civilne žrtve rata ostvare prava u skladu sa zakonom. Osim toga, širenje svijesti o ovom zakonu važno je za promicanje razumijevanja i prikupljanje podrške za njegove ciljeve. Obrazovanje ljudi o pravima i potrebama žrtava ima važnu ulogu u izgradnji društva koje istinski brine jedni za druge. U konačnici, možemo izmjeriti uspjeh ovog zakona posmatrajući poboljšanja u životima žrtava rata. Ukoliko dobiju pravdu, podršku i osjete da su njihove patnje priznate i uvažene, to će značiti

iskorak ka stvaranju pravednijeg i empatičnijeg društva, unutar Federacije Bosne i Hercegovine.

Nakon ratnih posljedica postaje ključno unaprijediti sisteme za rješavanje sporova i zločina s ciljem utvrđivanja istine, pravde i obeštećenja. To će pomoći u izgradnji povjerenja i promicanju pomirenja unutar zajednica. Štoviše, predloženo zakonodavstvo dopušta priznavanje prava za pojedince koji žive na teritorijama Federacije i bosanskohercegovačke građane koji su pretrpjeli štetu tijekom sukoba čak i ako ne mogu ostvariti prava zajamčena posebnim zakonima.

BE
THE CHANGE
THAT
YOU WISH TO SEE
IN
THE WORLD.

MAHATMA GANDHI



Savršeno ubojstvo

MIT ILI STVARNOST?

AUTORICA LAURA POCRNJA

Smrt je proces koji traje. Takav proces nazivamo agonija, ona se ne događa trenutno, ona itekako traje. Malo je stvari tako intrigantnih kao ubojstvo, još manje ih je intrigantnih kao "savršeno" ubojstvo - ono za koje ubojica izbjegava sve kazne. Savršen zločin je kolokvijalni izraz kojim se, najčešće u djelima fikcije ili kriminalističko-dokumentarnog žanra opisuje kazneno djelo počinjeno na takav način da ne ostavlja nikakve tragove ili dokaze koji bi mogli inkriminirati počinitelja. Pod time se u pravilu podrazumijevaju zločini počinjeni sa predumišljajem, odnosno nakon prethodnog planiranja koje je uključivalo uklanjanje kompromitirajućih ili postavljanje lažnih dokaza u svrhu sabotiranja i opstruiranja buduće kriminalističke istrage.

Jedan od primjera savršenog zločina bi moglo biti ubistvo koje je počinitelj inscenirao tako da izgleda kao samoubistvo. Savršene zločine valja razlikovati od tzv. neriješenih

zločina, odnosno onih za koje nije isključeno da su počinjena bez predumišljaja. U užem smislu savršeni zločini isključuju i one kod kojih je počinitelj istražiteljima poznat ali ga se ne može goniti iz proceduralnih zastara ili tehničkih razloga kao što su kontaminirani forenzički nalazi i preminuli svjedok. Takav primjer često nazivaju kako je počinitelj "savršeni" zločinac, odnosno da je svoj zločin isplanirao i sproveo na takav način da pobijedi najbolje detektive i dostignuća kriminalistike. U svom najčišćem obliku savršeni zločin je onakav zločin za koji se uopće ne zna da postoji.

Savršeno ubojstvo popularna je tema u mnogim umjetničkim djelima. Znanstvena istraga općenito je predviđala to pitanje, iako znatan broj interdisciplinarnih dokaza dokumentira velike razlike u rješavanju ubojstava u ljudskim društvima. Svjedočimo našoj zajedničkoj fascinaciji misterijom ubojstva u obliku filma, pjesme, predstave, opere, dokumentarca i romana. No koliko

god bilo lukavo ubojstvo, istina bi mogla isplivati na vidjelo. Iznimne moći detekcije mogu riješiti i najdublju zagonetku a tko će pobijediti u bitci duhova ključno je pitanje. Može li detektiv Sherlock Holmes, Hercule Poirot, Phillip Marlowe ili neki manje poznati istražitelj razmrsiti klupko prijevare, obmane i lažiranja kako bi otkrio ubojčin identitet i pravdu zadovoljio? Ili će zlo na kraju pobijediti dobro?

Kroz oči patologa

Prije svega trebamo napomenuti kako postoje različite vrste smrti, neke od njih su klinička, moždana i kortikalna smrt. Također kada govorimo o samim uzrocima smrti treba proučiti uzrok, a to je svako patološko stanje, važni su i mehanizam i vrsta smrti. Sama vrsta smrti mora biti dobro proučena jer se dijeli u tri kategorije, nasilna smrt, prirodna smrt i nepoznat uzrok.

Prirodna smrt je ona koja je nastala uslijed prirodnih uzroka poput bolesti i starosne dobi. Nasilna smrt

je ona koja nastaje uslijed nasilnog čina kao što su ubojstva, samoubojstva, nesretan slučaj i nerazriješena ubojstva. Kada govorimo o savršenom ubojstvu često povezujemo i činjenicu da su to ona ubojstva za koja se i ne zna da su ubojstva ili se jednostavno nikad nije otkrio počinitelj. Razlog tomu mogu biti sljedeći razlozi: nezainteresiranost javnosti ili pravosuđa, neiskusnost liječnika i mrtvozornika, nespretnost istražitelja ili nedovoljna edukacija ili možda ipak sposobnost počinitelja.

Kada je pitanje o trovanju često postoji sumnja o iznenadnoj smrti, primjer toga može biti mlada osoba ili ona koja je bila potpuno zdrava prije smrti. Kod pronalaska lijekova, narkomanskog pribora, uboda te mirisa i boje tijela sve su to indikatori koji mogu upućivati na samoubojstvo ali i na ubojstvo. Takve tragove je teško utvrditi samo na osnovu kliničkog pregleda otrovanog, potrebno je uraditi puno opsežnije preglede i toksikološke nalaze. Boja tijela, odnosno koža može biti veliki pokazatelj trovanja pa tako cijanovodik i ugljikov monoksid stvaraju vidljive promjene u svijetlo crvenoj boji dok sumporovodik izaziva zelene pjege na koži. Takvi otrovi se mogu prepoznati po izrazito jakim mirisima poput trulih jabuka i gorkih badema.

Ako govorimo o hladnom oruđu npr. nož. Tad možemo pronaći razlike između ubojstva i samoubojstva tako što kod samoubojstva gotovo uvijek postoje probne rane, najčešće dominantna ruka, na razodjenutim mjestima i mala je dubina ozljeda. Kada je u pitanju ubojstvo

tada imamo obrambene rane, promjenjivost smjera i paralelnost. Zanimljivost kod vatrenog oružja je ta što kod samoubojstva postoje barutne čestice na ruci u kojoj se nalazio pištolj tzv. barutna rukavica, što je iznimka kod namještenog samoubojstva. Kada govorimo o mehaničkim asfiksijama npr. gušenje kao samoubojstvo nije moguće jer nitko ne može sam sebe ugušiti rukama, kad bismo pokušali ostali bi bez zraka te pali u nesvijest.

Činjenice protiv fikcije

“Nijedan čovjek ne može izvesti savršeno ubojstvo; slučajnost, međutim, to može učiniti”. Zanimljivo je da je društvena znanost ignorirala problem savršenog ubojstva. Možda se pitanje čini trivijalnim ili moralno nekorektnim. Veliki broj istraživanja koje su proveli kriminolozi, antropolozi, povjesničari, sociolozi, aktivisti za ljudska prava i drugi pruža mnoštvo detalja o rješavanju slučajeva ubojstava u stvarnom životu u širokom rasponu ljudskih društava.

Ponekad je potrebno samo biti višeg statusa te pronaći žrtvu

niskog statusa. Savršenstvo se ne može objasniti samo ponašanjem i stanjem uma ubojice. Jedna od najupečatljivijih značajki mnogih savršenih ubojstava je koliko su neobrambena i namjerna. Treba znati kako počinitelj nije zli genij, već ubojica koja uslijed okolnosti spretno izbjegla sve prepreke. Sakupljanje dostupnih informacija, ipak će kliše jednom postati istinit: činjenica je doista čudnija od fikcije. U stvarnom svijetu, savršeno ubojstvo nije cjelina.



Umjetna inteligencija u kaznenoj pravdi

INVAZIJA ILI REVOLUCIJA?

AUTORICA PAMELA PAVLOVSKA

Umjetna inteligencija definira se kao sposobnost digitalnog računala ili računalo upravljano robota da obavlja zadatke koji se uglavnom odnose na inteligentna ljudska bića. Umjetna inteligencija također predstavlja inteligentan entitet stvoren od strane ljudi, sposoban inteligentno obavljati svoje zadatke bez eksplicitnih uputa, sposoban razmišljati i djelovati racionalno i humano. Cilj umjetne inteligencije je upravo pomoći ljudskim sposobnostima, pomoći nam u donošenju naprednijih odluka s dalekosežnim posljedicama, s tehničkog gledišta, s druge strane, iz filozofske perspektive, umjetna inteligencija ima potencijal pomoći ljudima živjeti smislenije živote bez napornog rada i pomoći u upravljanju složenom

mrežom međusobno povezanih pojedinaca, tvrtki, država i naroda kako bi funkcionirala na način koji je koristan za cijelo društvo.

Ovaj pojam umjetne inteligencije, koji više ne predstavlja budućnost zemlje, već sadašnjost u kojoj živimo i funkcioniramo svaki dan, s povijesnog gledišta, prvi je skovao na Dartmouth Collegeu 1956. godine **znanstvenik Marvin Minsky**. Ista je vremenom dosegla vrhunac u svim područjima društva, pa tako i u kaznenom pravu i kaznenoj pravdi. Unatoč činjenici da se umjetna inteligencija smatra granom svih računalnih znanosti, ona se također odnosi na konstrukciju pametnih strojeva koji su sposobni obavljati ljudske zadatke oponašajući ljudske osobine, inteligenciju i rasuđivanje, ali bez izravne ljudske intervencije. Umjetna inteligencija duboko je

ugrađena čak i u formalne funkcije države, od oporezivanja, sigurnosti granica, javnog reda, pa čak i u kaznenom pravosuđu, na što ćemo se detaljnije osvrnuti.

Koje su prednosti?

Kazneno pravosuđe okrenulo se primjeni umjetne inteligencije kako bi poboljšalo svoje rezultate, smanjilo kriminal i smanjilo odgode vezane uz pravosuđe jer su brojne studije pokazale da umjetna inteligencija može biti sastavni dio sustava kaznenog pravosuđa kroz istražnu pomoć. Korištenje umjetne inteligencije lako se može vidjeti u agencijama za provođenje zakona i sudovima kao alat za prevenciju i predviđanje, ali i kao alat za rješavanje kriminala i recidivizma. Zbog svih ovih prednosti, umjetna inteligencija se može smatrati



dovodi do boljih rezultata nadzora bandi. Prepoznavanje lica pomoću umjetne inteligencije također doprinosi i procjeni odjeće, strukturi kostura kao i pokretima ljudskih tijela s ciljem otkrivanja postoji li nenormalno ili sumnjivo ponašanje među gomilom, lopovima i opasnim vozačima koji čine razne prekršaje i time krše prometne zakone. Također može pomoći u dešifriranju registarskih oznaka okrivljenika koji su pobjegli nakon počinjenja kaznenog djela, čime se osigurava da se sudski postupak što prije završi i da okrivljenik dobije kaznu. Umjetna inteligencija je također od velike pomoći u smanjenju broja teških zločina kao što su trgovina ljudima, pranje novca, prijevare i tako dalje. Otkrivanjem sumnjivih aktivnosti umjetna inteligencija može spriječiti razne vrste zločina i pomoći istražiteljima osiguravajući lakše i brže identificiranje osumnjičenika, čime jamči jaču javnu sigurnost i povećano povjerenje cijelog društva u provedbu zakona i kazneno pravosuđe u cjelini. Međutim, kako postoje mnoge prednosti i vrline umjetne inteligencije u kaznenom pravosuđu, postoje i neki rizici, kao što je, na primjer, da umjetna inteligencija još uvijek nije potpuno usavršena tehnologija u brojnim sferama primjene.

Postoje li nedostaci?

Kazneno pravosuđe, a prvenstveno provedba zakona, nakon sagledavanja upotrebe umjetne inteligencije -ne samo u svjetlu temeljnih načela ljudskih prava poput privatnosti

i zabrane diskriminacije, već i u svjetlu rastućeg uvjerenja da su algoritmi umjetne inteligencije objektivniji i inteligentniji od ljudi- zauzimaju stav da isti mogu nadvladati potencijalne ljudske pogreške. Dakle, da bi sve bilo zakonski regulirano i da bi se izbjegla diskriminacija i kršenje ljudskih prava, korištenje umjetne inteligencije u provedbi zakona podrazumijeva zaista visoku razinu odgovornosti, pravednosti i transparentnosti.

Ipak na kraju...

Na kraju možemo zaključiti da se čovječanstvo razvija integracijom novih metoda proizašlih iz tehničkog napretka. Današnji ultrapovezani svijet podrazumijeva tehnološka nadmoć i evoluciju kriminalnih praksi. Stoga u ovom slučaju kontekst znači da je jednakovrijedan odgovor ključan za suočavanje s ovim novim tehnološkim izazovima. Umjetna inteligencija mogla bi biti odgovor za sprječavanje određenih zločina koji datiraju od početka vremena, poput obiteljskog nasilja. Unatoč svemu, kao i svakoj drugoj još uvijek nezreloj tehnologiji, potrebno je samo vrijeme i greške za napredak, jer kako kažu, na greškama se uči, a tek s vremenom svaki novi izum dostiže svoj vrhunac u cijelom društvu. Do tada je potrebno samo uspostaviti međunarodni konsenzus koji će kroz etički kodeks, temeljen na transparentnosti i odgovornosti, jamčiti temeljna prava i načela, posebice parvo na pošteno suđenje i privatnost za svakog građanina.

svojevrsnom revolucijom u cijelom društvu, jer se pomoću analize videa i slike poboljšavaju rezultati provedbe zakona, smanjuje broj dugotrajnih zadataka i ljudskih pogrešaka. Sposobnošću prepoznavanja osobe pomoću umjetne inteligencije može se utvrditi identitet i lokacija pojedinaca, što može biti od izuzetne važnosti za otkrivanje identiteta optužene osobe u kaznenom postupku, a samim time



Pitanje uporabe jezika u Ukrajini

JE LI PREKRŠEN BALANS?

AUTOR MARTIN MILEVOJ

Ukrajina je multietnička zemlja. Prema zadnjem popisu stanovništva, koji je doduše održan davne 2001., u Ukrajini Ukrajinci čine svega 77.8% ukupnog stanovništva. Čak i tad, skoro 15% svih etničkih Ukrajinaca smatra (ili smatralo je) ruski svojim materinim jezikom. Čak i kada pogledamo ostale manjine van one ruske, većina njih se opet prije koristi ruskim nego ukrajinskim.

U skladu sa time, Ukrajinska vlast si je uzela zadatak da bolje promovira ukrajinski jezik. Taj cilj sam

po sebi nije loš, štoviše, smatram ga potrebnim. No način na koji je Ukrajinska vlast odlučila promovirati ukrajinski jezik krši neka temeljna prava manjina i jednakosti koje bi Ukrajinska država trebala poštivati, pogotovo ako se nada većoj integraciji sa Europom. Naime, 2017. Verkhovna rada Ukrajine donosi Zakon o obrazovanju kojim je po prvi put ograničena upotreba manjinskih jezika u Ukrajinskim školama. Do tada je pravo na izbor jezika nastave bilo zagarantirano i postojale su 203 škole koje su u potpunosti funkcionirale na jeziku određene nacionalne manjine. Ovim

zakonom se to odjednom promijenilo. Nastava na jeziku manjine je bila zagarantirana samo na predškolskoj i osnovnoškolskoj razini, a na srednjoškolskoj razini biva dana samo članovima takozvanih autohtonih manjina; odnosno govornicima krimskotatarskog jezika. Sve ostale manjine su izgubile pravo na srednjoškolsku nastavu na manjinskom jeziku, doduše zadržali su pravo nastaviti učiti svoj materinji jezik.

Međutim, to još nije cijela slika. Taj zakon je efektivno ograničio pravo na nastavu na manjinskom jeziku i na predškolskoj i osnovnoškolskoj razini, jer se od njegovog donošenja očekuje da sve škole omogućuju nastavu na ukrajinskom jeziku. Ta norma je dakle značila kraj za one 203 škole koje su dosad mogle funkcionirati isključivo na manjinskom jeziku. Uz to, zakon je ipak omogućio da se određena količina srednjoškolske nastave održi na jezicima Europske Unije. Ovaj zakon ne samo da generalno krši prava svih manjina, nego i ograničava prava određenih manjina (ruske, bjeloruske, židovske...) više nego prava drugih manjina (mađarske, rumunjske, poljske, bugarske...) na bazi toga je li jezik tih manjina službeni u Europskoj Uniji ili nije.

Zatim, 2019. biva donesen Zakon



o potpori funkcioniranja ukrajinskog jezika kao državnog jezika. Taj zakon normira upotrebu jezika u Ukrajini u svim sferama javnog života. Najvažnija norma tog zakona proglašava znanje ukrajinskog kao obvezu svakog građana i uspostavlja tijelo za standardizirano testiranje razine tečnosti u državnom jeziku (ukrajinskome). Sankcija za ne poznavanje jezika nije definirana, no ovakva norma je izrazito diskriminatorna i mišljenje Venecijanske komisije ju takvom i proglašava. Sva državna tijela bi se također trebala isključivo koristiti ukrajinskim jezikom i svi državni zaposlenici bi ga trebali koristiti u svome radu, što stavlja u pitanje, na primjer, pravo okrivljenika da bude informiran u postupku koji se provodi protiv njega na jeziku koji razumije.

No to je samo početak zakona. On nadalje ograničava upotrebu jezika koji nisu ukrajinski u znanosti, kulturi, filmu, medijima, javnim događanjima, pružanju usluga, unutrašnjoj dokumentaciji pravnih osoba, reklamiranju, pružanju zdravstvene njege, telekomunikaciji, pošti, sportu i tako dalje. Geografska imena su još jedno područje gdje je dozvoljeno isključivo upotreba državnog jezika, što znači kraj višejezičnim znakovima.

Također, opet se pojavljuje razlika

u odnosu države prema službenim jezicima Europske Unije i onima koji to nisu. Dobar primjer toga je ograničenje upotrebe jezika u znanstvenim radovima. Što bi, primjera radi, značilo da se može objaviti znanstveni rad u Ukrajini na hrvatskome jeziku, iako u Ukrajini ne postoji Hrvatska manjinska zajednica, a isto ne bi mogli učiniti na ruskom, iako je ruski materinji jezik više od jedne petine ukrajinskih državljana. To je potencijalna direktna i neopravdana diskriminacija.

Očito je da ovakvo pravno uređenje najviše šteti ruskoj i manjoj bjeloruskoj manjini. Jedan od ciljeva zakona je da učini Ukrajinskim jezikom međuetničke komunikacije u državi, što je do sad efektivno bila uloga ruskog. Također, diskriminatorne odredbe zakona su opravdane ukrajinskim europskim inspiracijama, ali i poviješću opresije ukrajinskog jezika i kulture u korist ruskog jezika i kulture, čiji efekti se nažalost osjete i dan danas. Ti razlozi ipak nisu opravdani. Povijest opresije ne daje skupini pravo na retributivnu opresiju.

Ukrajina ima svako pravo, štoviše i dužnost, da promovira i štiti ukrajinski jezik. No, ona treba postići balans između promoviranja ukrajinskog jezika i šticanja manjinskih jezika. Prije je taj balans bio kršen na štetu ukrajinskog, danas je kršen

na štetu manjina.

Puno se priča o dubljoj integraciji Ukrajine sa Europom, posebno u kontekstu članstva u Europskoj Uniji. Rješavanje problema manjinskih prava i poštivanja vrijednosti i obveza koje si je Ukrajina preuzela, prvotno onih u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima, ali i u drugim međunarodnim ugovorima, moraju biti nužni preduvjeti za takvu integraciju.

Valja napomenuti da ništa spomenuto u ovom tekstu ne smije biti uzeto kao opravdanje ruske invazije. Ipak, ne smijemo zatvoriti oči na kršenja ljudskih prava u samoj Ukrajini. Ukrajina bi trebala svojim primjerom dokazati da su pravda i moral na njejoj strani u ovome ratu i da je miran suživot različitih naroda moguć, čak i kada su imali povijest međusobnih sukoba. To je istina koju trebamo i nastojimo dokazati u vlastitim državama.

“

Not all of us can do great things. But we can do small things with great love.

MOTHER TERESA

GRACIOUSQUEST.COM

Je li trgovina ILI KRIJUMČARENJE?

AUTORICA ANTONIJA ČORLUKA

Što se događa u stvarnosti?

Praksa je najbolji dokaz da razliku krijumčarenja i trgovinu ljudima često nije lako utvrditi niti održati. Posebno zbog činjenice što brojni slučajevi krijumčarenja završe trgovinom ljudima. Primjera radi, odnos između migranta i krijumčara zasniva se na dobrovoljnoj osnovi i kratkoga je vijeka, naime završava u trenutku kada migrant dolazi u zemlju koja je konačno odredište. Međutim neki krijumčareni migranti, upravo u tom trenutku kada bi odnos sa krijumčarom trebao biti okončan, primorani su da nastave takav odnos kako bi otplatili velike troškove prijevoza. Time očiti cilj trgovine ljudima postaje sasvim jasan, a očituje se kroz iznudu, prisilan rad, prisilnu prostituciju i brojne druge pojavne vidove.

Iz Protokola proizlazi...

Sudeći prema Protokolu Ujedinjenih naroda za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine

ljudima, posebno ženama i djecom da **“Trgovina ljudima”** predstavlja *vrbovanje, prijevoz, premještanje, pružanje utočišta i prihvata osoba putem prijetnje upotrebe sile ili upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlasti ili ugroženog položaja, ili davanja ili primanja novčanih sredstava da bi se dobio pristanak osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje minimalno uključuje korištenje osoba u svrhe prostitucije ili druge oblike*

seksualnog iskorištavanja, prisilan rad ili usluge, ropstvo, postupke slične ropstvu ili dužničko ropstvo ili trgovinu organima.

Daljnju definiciju **“Krijumčarenje migranata”** izvodimo iz Protokolu Ujedinjenih naroda protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom a *podrazumijeva posredovanje u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi od nezakonitog ulaska osobe u državu stranu koje ta osoba nije državljanin ili u njoj nema trajno boravište.*





Ključni elementi ovih kaznenih djela

Protokol protiv trgovine ljudima zahtijeva da se kazneno djelo „trgovine ljudima“ definira putem kombinacije **tri sastavna elementa**, a ne individualnih komponenti, iako u nekim predmetima ovi individualni elementi sami po sebi predstavljaju kaznena djela. Kazneno djelo **mora uključivati** bilo koji od sljedećih procesa: *vrbovanje; prijevoz; premještanje; pružanje utočišta; ili prihvata osoba*. Također **mora sadržavati** najmanje jedno od sljedećih djela: *upotreba sile, prijetnja upotrebe sile, prinuda, otmica;*



prevara, obmana, zloupotreba ovlasti ili ugroženog položaja, ili davanje ili primanje novčanih sredstava.

Treći **sastavni element** u predmetu trgovine ljudima jeste da je osoba počinila materijalno djelo sa namjerom da žrtva bude „iskorištena“. Nadalje, „krijumčarenje migranata“ čine sljedeći **elementi**: osiguranje ilegalnog ulaska druge osobe; u drugu državu; u svrhu stjecanja financijske ili materijalne dobiti.

Educiranje u cilju jačanja kapaciteta

Razlike između trgovine ljudima i krijumčarenja migranata bile su u fokusu obuke održane uz podršku Misije OSCE-a u BiH u ožujku ove godine. Tijekom iste je više od 40 predstavnika Granične policije BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, Službe za poslove sa strancima i Tužiteljstava BiH prisustvovalo trodnevnoj, multisektorskoj obuci o

razlikama između trgovine ljudima i krijumčarenja migranata **Cilj obuke** je bio povećanje nivoa praktičnog i teoretskog znanja učesnika o elementima krivičnih djela povezanih sa trgovinom ljudima i njihovo osposobljavanje uočavanja razlika između trgovine ljudima i krijumčarenja migranata. Ova obuka je dio širih napora Misije OSCE-a u BiH da se *pruži podrška borbi protiv trgovine ljudima u BiH putem jačanja kapaciteta nadležnih institucija da otkriju, provedu istragu i procesuiraju takva krivična djela.*



Tko ima veću moć:

SOLNTSEVSKAYA BRATVA (RUSKA) ILI COSA NOSTRA (TALIJANSKA) MAFIJA?

AUTORICA IVANA JANKO

Kada su u pitanju skupine organiziranog kriminala, glavna činjenica jest da one postoje u mnogim zemljama, ali svakako treba istaknuti one najjače, a to su- ruska i talijanska mafija. Ipak, kada spominjemo kriminalne skupine, postoji razlika između podrijetla i predispozicije između jednih i drugih. Kada je riječ o ruskoj mafiji na nju su utjecale političke i ekonomske promjene, zatim i važan dio, a to je raspad SSSR-a i veliki val privatizacije. Dok

sa druge strane imamo talijansku mafiju koja se pojavila krajem 18. stoljeća diljem južne Italije. Kroz stotinu godina svoga djelovanja, značajno je proširila svoj utjecaj, uslijed čega se pretvorila u međunarodnu kriminalnu organizaciju.

Tradicija i rast „Vory v Zakone“ i „Sacra Famiglia“

Naime, glavna sličnost ruske i talijanske mafije je strogi kodeks kada je u pitanju ponašanje. Možemo reći kako postoji tradicionalni kodeks ponašanja unutar starog stila

organiziranog kriminala u Rusiji, a nosi naziv „Vory v Zakone“, što bi u prijevodu značilo „lopovi u zakonu“. Ti su članovi vezani sa 18 kodeksa i ako se oni prekrše, prijestup se u konačnici kažnjava smrću. Pak, sa druge strane kada govorimo o Italiji, tu se u mnogim selima nalazi „sacra famiglia“ („sveta obitelj“); to je organizacija lokalnih mladića čija je izričita svrha braniti „čast i vlasništvo“, prvenstveno obitelji, a na koncu i zajednicu.

Krađe, teroristički napadi na slabije i zlostavljanje bespomoćnih žena





svakako su jedna od specijalnosti mafijaša. Ponekad, nakon razdoblja kontrole, vođa se izolira vlastitim zlostavljanjem i napusti scenu - obično zato što završi u zatvoru ili bude ubijen. Nakon toga se njegovi sljedbenici razilaze. Glavna razlika između ruske i talijanske mafije je u tome što talijanska mafija koristi ubojstva i krađe kao glavne metode nasilja, a ruska je afirmirana na iznude, prijevare s kreditnim karticama, ubojstva, otmice i prijevare s gorivom.

Čini se da moć ruskih, armenskih i drugih euroazijskih mafijaša raste dok moć talijanske mafije opada. Većina talijanskih zločinačkih obitelji su hijerarhijske organizacije. Kao neupitni vođa, kum može zapovjediti svojim pješacima za spremnost u bitku. Euroazijski organizirani kriminal je puno manje organiziran. Njihove "bande" labavo su povezane u mrežu kriminalaca koji se udružuju oportunistički - više kao nezavisni izvođači nego kao zaposlenici. Dok ruski, armenski i gruzijski gangsteri sigurno nisu iznad nasilja, oni ne bi ušli u izravan sukob čak ni s oslabljenim mafijašima današnjice. Nemaju mnogo odanih revolveraša, a borbe na terenu ionako nisu njihov stil.

Izvorni „vory v zakone“ ili „lopovi u zakonu“ pojavili su se iz sovjetskih zatvora sredinom prošlog stoljeća. Stigli su u Sjedinjene Države 1970-ih i preuzeli nekoliko ruskih etničkih zajednica. Najzloglašeniji vor bio je Evsei Agron iz Brighton Beacha, klasični ruski moćnik koji je nosio štap za stoku. Svi su znali da su vory kriminalci. Mnogi su imali zastrašujuće tetovaže i govorili o

tome kako američka vlada ne može prestrašiti nikoga tko je preživio divljačku okrutnost Gulaga.

Unatoč njihovoj hrabrosti, vory nisu bili dovoljno jaki da se sukobe sa Cosa Nostrom. Izbjegavali su mafijaške četvrti i njihov tradicionalni portfelj - uglavnom iznuđujući mala i srednja poduzeća za novac za zaštitu. Mnogi ruski kraljevi preselili su se u neiskorištene kriminalne niše poput financijskih prijevара. lako su te sheme povremeno zahtijevale da se nekoga izbací, nisu se podvrgle visokim hijerarhijskim organizacijama i legijama lojalnih izvršitelja.

Utjecaj mafije na države

Današnji šefovi euroazijske mafije imaju široku lepezu poslovnih interesa, neki od njih potpuno legitimni. Mnogi pripadaju country klubovima i nose Armanijeva odijela. Toliko malo podsjećaju na vory stare škole da ih još samo tužitelji i novinari tako nazivaju.

Kad euroazijski mafijaši vide poslovnu priliku, poput prilike da prevare Medicare, ulaze u njihovu mrežu da vide tko je dostupan. Članovi su svi, od sitnih kriminalaca do bivših agenata KGB-a i doktora ekonomije. Mafijaši radije pošalju operativca bez kaznenog dosjea u Sjedinjene Države da izvrši prijevaru. On postavlja poštanski pretinac i skuplja čekove sve dok ne pomisli da se netko opametio. Zatim nestaje natrag u Rusiju, Armeniju ili gdje god drugdje može pronaći utočište. Nakon što je ostvario čistu zaradu, agent možda više nikada neće razgovarati s idejnim tvorcem sheme. Dok su

teflonski donovi mafije briljirali u premlaćivanju optužbi na sudu, euroazijske mafijaše rijetko se uopće identificira.

Samo zato što euroazijski gangsteri ne zapovijedaju lojalnim vojskama ne znači da nisu opasni kao mafija. Na mnogo načina, oni su i više. Prijevare mafije zahtijevale su da budu čvrsto ukorijenjeni u svojim zajednicama. Naslonili su se na lokalne gospodarstvenike, a pokvarene političare držali u džepu. Ti su ih odnosi držali pod kontrolom. Kad bi kum udario na stup zajednice, građani bi mogli zatražiti njegovo uhićenje. Lokalni vijećnik, koji je također morao brinuti o glasačima, možda ga neće moći zaštititi.

Prolazne, transnacionalne euroazijske bande koje nikome ne odgovaraju nisu prešle granice koje mafija nikada ne bi. Poznato je da su, primjerice, prodavali teško oružje islamskim teroristima. Dok je kasnije odustao od svoje izjave, zarobljeni član al-Qaide Ibn al-Shaykh al Libi čak je tvrdio da su ruski kriminalci opskrbili skupinu nuklearnim materijalom.

Moguće je da želja za moći i bogatstvom nigdje i ni u jednom trenutku nije nevinna od volje da se koriste sva sredstva potrebna za njihovo postizanje. S druge strane, kriminalnu inovaciju odobrava sklonost američkog naroda da tolerira, štoviše da se divi i cijeni uspješne nitkove i pokvarenjake. Ono što je još zanimljivije je da povezanost između kriminala i politike nije samo zbog činjenice da su oboje fenomeni moći. Ipak, gotovo bi se reklo da u politici postoji potreba za kriminalom.

Smart sporu

SLOBODA MEDIJACIJI!

■ **AUTORICA** AMINA BAŠOVIĆ

Medijacija je...

Medijacija je sve prepoznatljiv i iznimno pogodan postupak u imovinsko-pravnim, obiteljskim,

privrednim, upravnim, te radnim sporovima. Riječ je o postupku unutar kojega *treća neutralna osoba (medijator)* pomaže strankama u nastojanju da postignu obostrano prihvatljivo rješenje spora.

Medijator **ne donosi odluke** o

tome kako će spor biti riješen. On, uspostavljajući i olakšavajući razgovor između stranaka kako bi one postigle svoje ciljeve, ispunjava svoj zadatak. Isto čini na način da pažljivo sluša i pri tome usmjerava stranke kako bi razgovarale o ključnim pitanjima. On nastoji uočiti dodirne točke i interese stranaka kako bi pomagao strankama da na njima baziraju svoj dogovor. Pri tome svaka od strana u sporu može iznijeti svoje stavove, a još važnije pojasniti kako trenutni spor utiče na nju, te ono što bi njezinu situaciju i interese zadovoljilo.

Koje su karakteristike medijacije?

Dobrovoljnost, povjerljivost, jednakost stranaka i neutralnost medijatora jesu temeljne karakteristike ovakvog postupka. Zapravo, cijeli postupak inzistira na tome da stranke u sporu *dobrovoljno*





pokreću postupak medijacije i sudjeluju u postizanju sporazuma. U prilog čega ide da niti jedna izjava stranaka iznesena u postupku medijacije *ne može bez odobrenja* stranaka biti korištena kao dokaz u bilo kojem drugom postupku. Što uz zajamčenu jednakost obostranih prava i posredstvo medijatora koje se sastoji u, bez predrasuda, pogledu stranaka i predmeta spora čini ovaj postupak jedinstvenim i pogodnijim za primjenu.

Ključ prednosti...

Ono što medijaciju čini posebnom i jednostavnijom u odnosu na sudski postupak jesu slijedeće komponente:

- Stranke same dolaze do rješenja, što povećava opredijeljenost za provođenje dogovora
- Mišljenja i vrijednosti stranaka se uvažavaju
- Medijacija stvara pozitivnu atmosferu i pomaže izgradnji odnosa
- Medijacija je brza i efikasna.

Spor je moguće riješiti u toku nekoliko dana ili tjedana

- Medijacija je jeftinija u odnosu na druge postupke rješavanja sporova
- Informacije iznesene u postupku medijacije su povjerljive
- Iskustva drugih zemalja su pokazala da, čak iako stranke ne postignu sporazum na medijaciji, u kasnijim fazama rješavanja sporova ili u sudskom postupku lakše dolaze do rješenja.





Viktimologija žrtava

ZNAČENJE I VRSTE

AUTORICA ANA RAGUŽ

Viktimologija (lat. *victima*-žrtva i grčki: *lo-gos*-znanost) je mlada znanstvena disciplina koja proučava žrtve, istražuje uzroke, način na koji se odvijaju procesi i mehanizmi viktimizacije, odnosno načini stradanja i postanka žrtvom, te njezine posljedice. Ovako, cjelovito definirana naziva se općom viktimologijom, dok se u užem smislu naziva posebnom ili kriminalističkom viktimologijom koja je isključivo bazirana žrtvama kao posljedicom počinjenog zločina.

Faktori kroz koje se promatra viktimologija su:

Biološki faktori - ispoljavaju posebnu dimenziju u životnom dobu žrtve (djeca, starci) zatim spolu, itd.

Psihološki faktori - izviru iz mentalnog sklopa ličnosti, ističući se agresivnošću, drskošću, jačim nabojem mržnje, povodljivošću, itd.

Socijalni faktori - imaju poseban značaj, oni izgrađuju, obogaćuju i sadržajno oblikuju ličnost, a to su obrazovanje, stupanj opće kulture, formiranost bića, itd.

Ciljevi viktimologije su: *otkrivanje viktimogenih uzroka, ispitivanje rizika žrtava, ispitivanje i dokazivanje viktimogene predispozicije, fenomenološke odlike žrtva-počinitelj (starost, spol, profesija, obrazovanje), prevencija postajanja žrtvom, te restitucija posljedica viktimizacije, odnosno saniranje psihičkih i*



fizičkih oštećenja.

Pod **žrtvom** se kao fenomen u širem smislu smatra *osoba koja strada i trpi ozbiljna oštećenja, bez obzira koji su uzroci u pitanju*. Dakle, to mogu biti žrtve od prirodnih katastrofa (zemljotresi, požari, poplave), ali i žrtve čiji uzroci imaju obilježje inkriminacije (kriminalološka, kaznenopravna).

Osnovna kvalifikacija žrtava je na: individualnu i kolektivnu, primarnu i sekundarnu i tercijarnu.

Odnos žrtva-počinitelj je dinamična i postepena interakcija koja se međusobno isprepliće i uzajamno djeluje. Predstavlja „socijalnu zavjesu“, što znači da su se žrtva i počinitelj međusobno poznavali, bili poznanici pa i u bliskim odnosima.

Viktimogena dispozicija je predispozicija da netko postane žrtva. Naglašeno je da nema zločina bez aktera: počinitelja i žrtve, naravno uz pogodne situacije i okolnosti. Neke osobe su direktno kao „predodređene“ da postanu žrtvom. Rizici da se postane žrtva su brojni,

a svode se na psihološke, biološke i socijalne aktivnosti. *Viktimogena situacija samo ubrzava proces viktimizacije, pa kao faktor sa svojom komponentnošću osigurava i pojačava incidenciju u postanku žrtvom.*

Vrste viktimizacije...

Primarna (u trenutku kada žrtva trpi ili je objekt na kojem se vrši sila ili nasilje) i **sekundarna** (ponovno proživljavanje „traume“ ili štete koja se žrtvi nanosi naknadno, zatim **direktna i indirektna**, te **individualna i masovna/kolektivna**- u ovom slučaju žrtve su grupe, pa i čitavi narodi. Obično su razlozi bizarni, pa i rasističke prirode.

Primjena viktimologije u profiliranju žrtava i izrada specifičnog profila žrtve, koja je viktimizirana imovinskim ili teškim oblicima kaznenih djela istražiteljima može pomoći u dobivanju korisnih informacija tijekom kriminalističkog istraživanja. Razvojem znanosti, te nastupanjem novog doba ljudi su počeli shvaćati važnost žrtve i njenu ulogu u zločinu. Profiliranje žrtava je tehnika koja koristi dostupne informacije o počinitelju kaznenog djela, ali se primarno fokusira na raznovrsne podatke o žrtvi kaznenog djela ili nestalaj žrtvi.

Može se zaključiti kako nema jedinstvenog načina sprječavanja osobe u činjenju kaznenih djela. No, ako se mogu prepoznati obrasci ponašanja određene osobe, profiliranjem će se suziti izbor potencijalnih počinitelja, te ubrzati proces uhićenja.

Rat poskupljenja I PREŽIVLJAVANJA

■ **AUTOR** MATEO ANIČIĆ

Opterećenje kućnih budžeta i privrede

Ekonomija u BiH odavno pokazuje nedostatnost snage za borbu sa izazovima svjetskog tržišta. U prilog navedenom ide i činjenica da Bosnu i Hercegovinu potresa najviša inflacija u posljednjih nekoliko desetljeća. Stopa rasta cijena je i dalje viša od kapitalnih roba koje se manje troše. Što se posebno štetno odražava u obliku opterećenja na kućne budžete i privredu. Potrošačke cijene u

Bosni i Hercegovini u travnju 2023. godine u odnosu na travanj prethodne godine u prosjeku su više za 7,9 posto, dok su u odnosu na ožujak ove godine u prosjeku zabilježile rast za 0,1 posto.

Agencija za statistiku BiH objavila je da prosječni rast cijena na godišnjem nivou zabilježen u kategorijama čini slijedeće: hrana i bezalkoholni napici za 12,8 posto, alkoholna pića i duhan za 5,9 posto, stanovanje i režijski izdaci za 14,6 posto, namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće za 11,3 posto, zdravstvo za 2,9 posto, komunikacije za

1,3 posto, rekreacija i kultura za 8,9 posto, obrazovanje za 2,3 posto, restorani i hoteli za 7,9 posto te ostala dobra i usluge za 10,5 posto.

Poskupljenja, poskupljenja i....

Podaci o visini prosječne plaće dovoljni su za izvući zaključak koliko je zapravo stanovnicima BiH teže preživjeti u odnosu na susjede u europskim zemljama. Prosječna neto plaća u ožujku ove godine u BiH je iznosila 1.260 KM (okvirno 630 eura), dok je s druge strane prosječna mjesečna isplaćena neto plata po zaposlenome u pravnim





osobama Republike Hrvatske za ožujak 2023. godine iznosila 1.130 eura, odnosno gotovo dvostruko više. Direktno vezana uz ovu problematiku je i tematika kupovne moći, a iz nedavno objavljenih podataka Europske statističke agencije (Eurostat) vidljivo je o kakvim se razlikama među državama radi.

Kredit - spas ili zamka?

U vrijeme inflacija, dok plaće u biti postaju sve manje podaci pokazuju se u Bosni i Hercegovini ne može živjeti bez kredita. Krediti postaju

potreba. To pokazuju i podaci Centralne banke BiH. Potražnja za potrošačkim i nenamjenskim kreditima nešto je izraženija nego za stambenim kreditima. Procjena banaka je da će se takva situacija održati do kraja godine.

Riješenje je...

Za ekonomske reforme politička situacija vrijedi kao preduslov za stabilizaciju o kojoj se sada može jasno govoriti na putu ka ubrzanju reformi kojima će se smanjiti porezno opterećenje rada, ubrzati

birokratske procedure registracije kompanija, započeti s digitalizacijom. Stoga, kada govorimo o položaju stanovnika BiH, svakako treba usmjeriti sve snage na usporavanje inflacije uz nastojanje poboljšanja standarda. Rješenje je, dakle, u *provođenju ekonomskih reformi*, uključujući i radno zakonodavstvo, a sve u cilju stvaranja preduslova za jačanje domaće poljoprivrede, rasta plaća, kao i novih investicija koje uvijek rezultiraju novim radnim mjestima te na kraju i samo jačanje ukupnog standarda.



Je li izbornoj šutnji U DIGITALNOM DOBU ODZVONILO?

AUTORICA ANĐELA ANIĆ

Demokracija u praktičnom smislu najvidljivija je u procesu izbora. Moć odlučivanja je u rukama naroda, a sam proces je izrazito kompleksan i strogo reguliran izbornim zakonom. U njemu je detaljno opisan cijeli tijek izbora, a između ostalog, u odredbama izbornog zakona nailazimo i na pojam izborne šutnje.

Što je izborna šutnja, koja je njena funkcija i ima li i dalje mjesta za njenu provedbu u suvremenom, digitalnom dobu?

Izborna šutnje je vremensko razdoblje koje je ostavljeno biračima da u miru razmisle i analiziraju svoju odluku te da političkim strankama, odnosno kandidatima onemogućie opstruiranje nad biračima, s obzirom da su vrijeme za pridobivanje glasova imali tijekom svojih političkih kampanja. Iako funkcija izborne

šutnje zaista ima smisla - jer koliko je važna ta posljednja informacija koju primimo netom prije odlaska na biračko mjesto - bilo je vidljivo na britanskom parlamentarnim izborima 1992. Naime, u trci za premijera Velike Britanije bili su laburistički kandidat Neil Kinnock i konzervativac John Major. Prema svim istraživanjima laburistička je strana te godine trebala odnijeti pobjedu, a njihov kandidat trebao je postati novi premijer Velike Britanije. Međutim, dogodilo se iznenađenje jer je konzervativna stranka pobijedila, iako su svi faktori bili na strani laburista. Prema istraživanjima koja su provodile razne agencije, naročito među biračima koji do zadnjeg dana nisu znali za koga će glasati, pokazalo se kako je naslovnica časopisa The Sun na kojoj je bila slika Neil Kinnocka s naslovom: „Ako Kinnock danas pobjedi zadnji tko napusti Britaniju neka pogasi svjetlo“. Iako

nije došlo do kršenja izborne šutnje jer se nije oglasila politička strana, ipak je otprilike 7% neodlučnih birača, zbog utjecaja medija, odlučilo glasati za konzervativnog kandidata. Doduše, naslovnica časopisa sigurno nije bila odlučujući faktor, ali je svakako utjecala na rezultate izbora.

S druge strane, sve češće se pokreće tema besmislenosti izborne šutnje. S obzirom da su mediji najbolja i najpraktičnija platforma za širenje poruka tijekom izborne kampanje, a jedno sredstvo kao što je Internet toliko neograničeno i nepodložno kontroli, postavlja se pitanje kako uopće provesti zakon o kaznama za kršenje izborne šutnje kada digitalni svijet nadilazi provedbu zakona.

Odgovor je očit, s obzirom da je nemoguće postaviti nadležna tijela koja bi pratila sve što se objavi na internetu, teško da takav mehanizam kao što je izborna šutnja uopće



ima smisla. Budući da se izborna šutnja odnosi na medije i same kandidate, a ne i na građane, kandidati mogu na razne načine zaobići zakonske propise. Primjerice, nemoguće je kontrolirati lažne profile, iza kojih mogu biti upravo stranke, odnosno kandidati ili voditelji njihovih kampanja, a koji će putem društvenih mreža svojim objavama i komentarima možebitno utjecati

na opredjeljenje birača. Također, izbornu šutnju stranke svjesno krše i putem Google oglasa kako bi pridobile glasače, no isto tako su svjesne i činjenice kako nadležne institucije nemaju odgovarajuće mehanizme kontrole, monitoringa i sankcioniranja takvih nezakonitih postupaka i aktivnosti.

Zapravo, u mnogim državama ona više i ne postoji ili je zadržana

samo u krugu biračkog mjesta. Iako se u Bosni i Hercegovini, a i zemljama regije ona i dalje se provodi, a vijesti, prije samih rezultata izbora, su gdje, kako i tko je prekršio izbornu šutnju. Međutim, kakva je njena budućnost na našim prostorima ostaje pitanje vremena. Ipak, izborna šutnja je najmanji problem u bosanskohercegovačkom izbornom zakonodavstvu.



Funkcija

MEĐUNARODNOG SUPERVIZORA U BRČKO DISTRIKTU



AUTORICA MARTA NALETILIĆ

Brčko distrikt je nakon ratnih zbivanja devedesetih godina prošloga stoljeća doživio sudbinu neriješenoga pitanja. Unatoč teškim razaranjima, većinski raseljenom stanovništvu i samom rubu ekonomskog kolapsa ovo maleno područje postalo je jedan od najvećih političkih pitanja prvog desetljeća ovoga stoljeća na tlu Bosne i Hercegovine.

Kratki osvrt na problem Brčkog

Pitanje Brčkog nije bilo riješeno Daytonskim sporazumom te je

ostavljeno na rješenje putem obvezujuće arbitraže. Brčko Distrikt BiH je osnovan Odlukom Međunarodnog arbitražnog suda **na prostoru bivše općine Brčko pod isključivim suverenitetom Bosne i Hercegovine kao multietnička, demokratska jedinica lokalne samouprave**. Kao takav, ima gradonačelnika, Vladu i Skupštinu, sudsku vlast i policiju. Zanimljivo je da *Tribunal 25. lipnja 2007. godine donosi Dopunu Konačne odluke kojom upozorava entitete da poštuju odredbe Konačne odluke u smislu da nemaju nikakva ovlaštenja nad Distrikom i da*

ovlaštenja koja ima Distrikt ne mogu preneti na državu. Dio ustavne strukture Bosne i Hercegovine Brčko Distrikt postaje usvajanjem od strane Parlamentarne skupština BiH amandmana I na Ustava BiH.

Funkcije Supervizora

Međunarodni supervizor za Brčko predstavnik je međunarodne zajednice u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine kao i prvi zamjenik

Jonathan Mennuti





visokog predstavnika za BiH. U Arbitražnoj odluci funkcije Visokog predstavnika za Brčko obuhvaćale su prije svega nadzor nad implementacijom Daytonskog sporazuma širom oblasti Brčkog u periodu od najmanje godinu dana te jačanje lokalnih demokratskih institucija u istom području. Međutim, **Supervizoru također pripada pravo donositi obvezujuće propise i naredbe radi pružanja podrške programu za implementaciju i za lokalnu demokraciju**

Nadalje, bilo je predviđeno da Supervizor ima mogućnost razmotri **osnivanja Savjetodavnog komiteta** u čiji bi sastav ulazili predstavnici OSCE-a, UNHCR-a, SFOR-a, Međunarodne banke za rekonstrukciju i razvoj (IBRD), Međunarodnog monetarnog fonda (IMF), institucije Bosne i Hercegovine, lokalnih etničkih grupa, kao i drugih zvaničnih i

ne zvaničnih organizacija koje, po mišljenju supervizora, mogu davati savjete i pomoć u implementaciji ove Odluke. **Supervizor, u bliskoj suradnji sa SFOR-om, treba da koordinira sa IPTF-om i drugim međunarodnim policijskim mehanizmima** koji se mogu uspostaviti radi obavljanja funkcija u oblasti Brčko.

Jedna od funkcija bila je **i stvoriti program za postepeni i miran povratak bivših stanovnika** dotične oblasti u njihove stare domove i za renoviranje, izgradnju i dodjelu stambenih objekata sukladno potrebama za smještaj starih i novih stanovnika.

Samom Odlukom predviđena je **i surađivanje sa OSCE-om i drugim relevantnim međunarodnim organizacijama da bi se osiguralo sprovođenje slobodnih i pravičnih lokalnih izbora** pod međunarodnim nadzorom u dotičnoj oblasti prije isteka međunarodnog nadzora kao **i izdavanje propisa i naredbe kako bi se ojačala demokratska vlast i multietničko upravljanje u gradu Brčko**. Supervizor također ima važnu ulogu i u oblikovanju gospodarskih voda stoga je njegova zadaća **pomagati raznim međunarodnim organizacijama da razviju i provedu ciljni program usmjeren ka gospodarskom oživljavanju oblasti Brčko**.

Tu je i neizostavno **oživljavanje luke na rijeci Savi u Brčkom kao i**



rad na uspostavljanju učinkovitog carinskog poslovanja.

Današnja uloga supervizora

Supervizor i njegov ured djelovali su u središtu kako političkog tako i administrativnog života Brčkog više od 15 godina. To razdoblje obilježeno je ispunjanjem svih onih pobrojanih funkcija posebice povratku izbjeglica, ekonomskom oporavku i izgradnji multietničkih institucija i integriranog obrazovnog sustava. Nakon višegodišnjeg uspješnog rada, potaknuti pozitivnim napretkom Brčkog Vijeće za provedbu mira, 23. svibnja 2012. godine, je odlučilo da **suspendira ali ne i ukine**, mandat međunarodnog supervizora za Brčko. Stoga je kao takav visoki predstavnik je zatvorio ured u Brčkom 31. kolovoza 2012. godine, a supervizor je od tog datuma suspendirao svoje funkcije. Trenutno, mandat izvršava Johnathan Mennuti.

Dani prava I KRIMINALISTIKE 2023.



Studentskog zbora Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Kao uvodni događaj, bilo je ni manje ni više nego predavanje predsjednice Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, uvažene sutkinje **Valerije Galić** na temu „*Ustavni sud Bosne i Hercegovine i njegov ustavno-pravni položaj*“.

Drugi dan programa obilježila je mješavina kako studentski tako i predavački aktivnosti. Dan smo započeli sa debatom debatanata na način da se organizirao debatanatni turnir između studenata Sveučilišta u Mostaru i Univerziteta Džemala Bijedića, dok se dan nastavio predavanjem djelatnika Tužiteljstva Bosne i Hercegovine, **Borisa Grubešića** na temu „*Suradnja tužiteljstva i medija u procesu jačanja vladavine prava u Bosni i Hercegovini*“ te **Anite Matijević** na temu „*Od studenta Sveučilišta u Mostaru do zaposlenika pravosudne institucije*“.

AUTORICA MARIJA GLAMUZINA

Studentski zbor Pravnog fakulteta u protekloj akademskoj godini se može pohvaliti i uspješno organiziranom manifestacijom pod nazivom „*Dani prava i kriminalistike*“ kojeg tradicionalno organizira već godinama unatrag.

Ovogodišnji događaj obilježila su gostovanja eminentnih gostiju, ali

i zapažena studentska izlaganja. Organiziran kroz trodnevni bogati program, ovogodišnji „*Dani prava i kriminalistike*“ uistinu su ponudili kvalitetan sadržaj.

Sam kraj svibnja bio je rezerviran za njihov početak. Manifestaciju su otvorile prigodnim riječima prof. dr.sc. **Snježana Pehar**, dekanica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i **Ana Šego**, predsjednica





Treći dan, kao sam kraj ovogodišnje manifestacije bio je rezerviran za studente. Kao netko tko je ove godine sudjelovao na *XVII. Regionalnom Moot Court natjecanju pred Europskim sudom za ljudska prava isprva* smo bili oduševljeni i počašćeni sudjelovanjem u ovakvo organiziranom programu manifestacije kakvi su „Dani prava i kriminalistike“. Kolegama i kolegicama

simulirali smo slučaj na kojem smo mjesecima radili kao predstavnici aplikanta i države i na kojem smo zauzeli **visoko četvrto mjesto u pisanom djelu**. Na poslijetku, događaj zatvoren je zahvalama i prigodnim obraćanjem predsjednice Studentskog zbora Pravnog fakulteta Ane Šego uz izražene želje da program iduće godine bude još bolji i bogatiji.



Akademsko

2022/2023. GODINA U ZNAKU STUDENATA



AUTORICA MARIJA ARAPOVIĆ

Protekla akademska godina koja ostaje za nama ostavlja neizbrisiv trag kako u povijesti Pravnoga fakulteta tako i u sjećanjima nas studenata i studentica. Da će ovo biti uistinu akademska godina za pamćenje nekako se dalo naslutiti odmah na njenome početku.

Na samom početku akademske godine iz redova studenata Pravnoga fakulteta za studentskog pravobranitelja imenovana je Magdalena Zelenika, tada studentica posljednje godine preddiplomskog studija Prava.

Već tijekom rujna i listopada 2022. godine Moot Court tim Pravnoga fakulteta aktivno se spremao za VIII. Državno natjecanje

u simuliranom suđenju iz oblasti kaznenog prava koje se održalo početkom studenoga na Jahorini. Tim su činili studenti i studentice tada završe godine preddiplomskog i prve godine diplomskog studija **Andela Anić, Ana Šego, Barbara Landeka, Danijela Zovko, Mate Herceg i Magdalena Zelenika**. Za natjecanje su kolege i kolegice, u svojstvu akademskih trenera našeg kluba, spremale asistentice **Antonija Boras i Adrijana Pranjić**. Nagrada za timsku pobjedu otišla je u ruke tima sa Pravnoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu. No niti Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru nije ostao praznih ruku. Za isto se pobrinula naša kolegica Ana Šego koja je u izuzetno jakoj konkurenciji osvojila nagradu za najbolje iskazane

retoričke sposobnosti.

Ostatak studenoga obilježili su studentski izbori na kojima je za predsjednicu Studentskog zbora Pravnoga fakulteta izabrana je Ana Šego, a kao njezin zamjenik Božidar Bartulović. Da će to biti uspješna suradnja pokazalo se odmah nekoliko tjedana poslije imenovanja, kada je za predsjednika Studentskog zbora Sveučilišta izabran upravo kolega Bartulović.

Već početkom 2023. godine Moot Court klub nastavlja sa pripremama za daljnja natjecanja. Već u ožujku tim Pravnoga fakulteta sastavljen od studenata druge i treće godine preddiplomskog studija: **Laure Đepić, Marije Glamuzine, Ane Vuletić, Matea Aničić, Matea Miličević i moje malenkosti** započeo je sa



pripremanama za XVII. Regionalno Moot Court natjecanje pred Europskim sudom za ljudska prava koje se sredinom svibnja održavalo na Višem sudu u Podgorici. Za natjecanje smo pripremani od strane asistentata **Antonije Boras** i **Ivana Tomić** te studentice **Ane Šego** u svojstvu akademskih trenera našeg kluba. Rad kolega i kolegica nije ostao bez priznanja, naime među pravnim fakultetima koji su sudjelovali na natjecanju **naš tim je zauzeo visoko četvrto mjesto u pisanom djelu**. Pobjedu je izborio tim Pravnoga fakulteta Univerziteta u Nišu.

Skoro paralelno pripremanama za XVII. Regionalno Moot Court natjecanje pred Europskim sudom za ljudska prava, drugi tim Moot Court kluba pripremao se za II. državno

natjecanje „Ius versus iustitiam“. Tim su činili **Nikol Erceg**, **Leo Filipović**, **Ante Milanović** i **Mateo Milićević**. Studente su za natjecanje pripremali izv.prof.dr.sc. **Ivana Stipanović**, doc.dr.sc. **Cvija Jurković** i asistentica **Adriana Pranjić**. Na Pravni fakultet Sveučilišta ponovno su došle vrijedne nagrade. Kolega **Ante Milanović** osvojio je nagradu za najboljeg govornika, a tim Pravnoga fakulteta Sveučilišta je zauzeo prvo timsko mjesto.

Protékla akademska godina nije samo protekla u znaku uspješnih natjecanja. Studentski zbor Pravnoga fakulteta osigurao je i hvale vrijednu posjetu institucijama. Naime, inicijativu predsjednice Studentskog zbora Pravnoga fakulteta Ane Šego sredinom svibnja realizirane su **posjete**

Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine i **Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine** prilikom kojih su studenti, kako sa studija Prava tako i Kriminalistike i sigurnosnog menadžmenta pobliže upoznati sa radom i djelovanjem jednih od najznačajnijih institucija u Bosni i Hercegovini.

Da smo jako ponosni na rad Studentskog zbora Pravnoga fakulteta Sveučilišta svjedoči i puna podrška realizacija posjeta Federalnoj agencija za upravljanje oduzetom imovinom studenata diplomskog studija Kriminalistika i sigurnosni menadžment u okviru nastave iz predmeta Oduzimanje protupravno stečene imovine.

S nestrpljenjem očekujemo novu akademsku godinu i nove uspjehe kolega i kolegica.



**PRAVNI
FAKULTET
SVEUČILIŠTE
U MOSTARU**